

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Magdalena Hornová

Digitální propast z aspektu gender

Diplomová práce

Praha 2008

Vedoucí diplomové práce:

Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 18. srpna 2008

podpis diplomantky

Identifikační záznam

HORNOVÁ, Magdalena. *Digitální propast z aspektu gender [Digital divide in aspect of gender]*. Praha, 2008. 130 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2001. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Rudolf Vlasák.

Abstrakt

Diplomová práce zpracovává problematiku digitální propasti z aspektu genderu. Definuje možnosti žen a mužů v přístupu a ve využívání informačních a komunikačních technologií v globalizovaném světě.

Hlavní částí je podrobná analýza rozvojových a vyspělých zemí, jejich politická, ekonomická a sociální situace, prezentace ženského neziskového sektoru a další informace, které ovlivňují digitální propast. Práce je zaměřena na země, které vypovídají, ať už svou geografickou pozicí, historií nebo společenskou situací o regionu a jsou proto vhodnými představitelkami pro analýzu. Zastoupeny jsou světadíly: Afrika, Asie, Evropa, Severní, Střední a Jižní Ameriky.

V závěrečných kapitolách jsou navrženy možnosti řešení digitální propasti a její další vývoj.

Klíčová slova

informační společnost, komunikační technologie, digitální rozdělení, globalizace, gender, Evropská unie; Asie, Afrika, Severní Amerika; Střední Amerika, Jižní Amerika, analýza

Obsah

[Obsah](#)

[Předmluva](#)

[1 Úvod](#)

[1.1 Důležitost řešení problému](#)

[1.2 Struktura diplomové práce](#)

[1.3 Vysvětlení pojmů](#)

[1.3.1 Gender](#)

[1.3.2 Digitální propast](#)

[1.3.3 Kategorie nerovností](#)

[2 Analýza problému digitální propasti : mezi euroatlantickým prostorem \(ekonomickým Severem\) a mimo něj \(ekonomickým Jihem\)](#)

[2.1 Globální svět](#)

[2.2 Digitální propast a gender](#)

[3 Aktivity Mezinárodní telekomunikační unie](#)

[4 Digitální propast a role ženského neziskového sektoru pro její překonávání](#)

[4.1 Association for progressive communication](#)

[4.2 Women on the Net](#)

[4.3 Digital divide network](#)

[4.4 Asociace Free Open Source Software \(FOSS\)](#)

[4.4.1 Místo pro ženy v komunitě FOSS](#)

[4.4.2 Produkty asociace FOSS](#)

[5 Rozvojové země – možnosti a přístup k ICT](#)

[5.1 Digitální rozdělení, gender a světadííl Afrika](#)

[5.1.1 Demokratická republika Kongo](#)

[5.1.2 Etiopie](#)

[5.1.3 Keňa](#)

[5.1.4 Jihoafrická republika](#)

[5.2 Střední Asie – země bývalého Sovětského svazu](#)

[5.2.1 Charakteristika oblastí](#)

[5.2.2 Arménie](#)

[5.2.3 Ázerbájdžán](#)

[5.2.4 Gruzie](#)

[5.2.5 Kazachstán](#)

[5.2.6 Kyrgystán](#)

[5.2.7 Tádžikistán](#)

[5.2.8 Turkmenistán](#)

[5.2.9 Uzbekistán](#)

[5.2.10 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT ve Střední Asii](#)

[5.3 Ostrovy v Tichém oceánu](#)

[5.3.1 Federativní státy Mikronésie](#)

[5.3.2 Fidži](#)

[5.3.3 Nová Kaledonie](#)

[5.3.4 Papua Nová Guinea](#)

[5.3.5 Samoa](#)

[5.3.6 Šalamounovy ostrovy](#)

[5.3.7 Tonga](#)

[5.3.8 Vanuatu](#)

[5.3.9 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT na ostrovech v Tichomoří](#)

[5.4 Asie](#)

[5.4.1 Charakteristika oblastí](#)

[5.4.2 Filipíny](#)

[5.4.3 Mongolsko](#)

[5.4.4 Nepál](#)

[5.4.5 Indie](#)

[5.4.6 Japonsko](#)

[5.4.7 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT v Asii](#)

[6 Vyspělé země – možnosti a přístup k ICT](#)

[6.1 Evropská unie](#)

[6.1.1 Česká republika](#)

[6.1.2 Maďarsko](#)

[6.1.3 Rumunsko](#)

[6.1.4 Španělsko](#)

[6.2 Severní Amerika](#)

[6.2.1 Spojené Státy Americké](#)

[6.2.2 Kanada](#)

[6.3 Střední Amerika](#)

[6.3.1 Mexiko](#)

[6.4 Jižní Amerika](#)

[6.4.1 Argentina](#)

[6.4.2 Brazílie](#)

[6.4.3 Kolumbie](#)

[7 Závěry vyplývající z analýzy jednotlivých oblastí](#)

[7.1 Vliv globalizace na digitální propast](#)

[7.2 Digitální propast a ekonomické procesy](#)

[7.3 Digitální propast a vzdělání](#)

[7.4 Sociokulturní otázky a digitální propast](#)

[7.5 Politická opatření a digitální propast](#)

[8 Návrh řešení digitální propasti s diskuzí alternativ](#)

[8.1 Zvýšení motivace potenciálních uživatelů a uživatelék](#)

[8.2 Materiální zabezpečení a přístup k ICT](#)

[8.3 Dovednosti potřebné k přístupu](#)

[8.4 Možnosti v přístupu k ICT](#)

[9 Závěr](#)

[Seznam použité literatury](#)

[Seznam tabulek](#)

[Seznam grafů](#)

[Seznam zkratk](#)

[APC Association for Progressive Communications](#)

[ASEAN Action for Science and Technology](#)

[Evidence výpůjček](#)

Předmluva

V diplomové práci řeším možnosti přístupu a schopnosti využívání informačních a komunikačních technologií (dále jen ICT) žen a mužů v zemích ekonomického Jihu a Severu a vlivu ICT na jejich socioekonomický život.

Z výzkumu Human development report (UNDP, 1999) vyplývá, že výhody, které poskytuje ICT, nejsou distribuovány rovnoměrně mezi jednotlivými zeměmi. Hlavní důvod je nerovný přístup, který vzniká vlivem nedostatečného zabezpečení infrastruktury a existujícím rozdíly ve vzdělání mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi.

Problematiku digitální propasti z aspektu gender jsem zpracovala teoretickou vědeckou metodou analýzy. V kapitolách zkoumám nejprve faktory ovlivňující tuto nerovnost, dále analyzuji vybrané vyspělé a rozvojové země a v závěrečných kapitolách navrhuji možnosti řešení a další vývoj digitální propasti v globalizovaném světě.

Dále bych ráda uvedla, že odborný termín pocházející z anglického jazyka „digital divide“ překládám do českého jazyka jako digitální propast. Tento překlad se mi jeví jako nejvhodnější a nejvýstižnější.

Téma digitální propasti z aspektu genderu jsem si vybrala, protože pracuji jako informační specialista v neziskové organizaci Gender Studies o.p.s., která se zabývá postavením žen a mužů ve společnosti v České republice a ve světě.

Měla jsem příležitost podílet se na mezinárodním projektu Gendering training for information and documentation experts, který se zabýval funkčním školením pedagogů a odborníků, kteří vzdělávají děti a dospělé ve využívání ICT.

Díky mezinárodnímu týmu jsem získala informace o projektech, organizacích a literatuře týkající se této problematiky v různých zemích a rozhodla jsem jít hlouběji po příčinách a následcích, které digitální propast způsobuje a pokusit se navrhnout možnosti její eliminace.

V seznamu použité literatury, který je zařazen na konci diplomové práce, uvádím všechny zdroje, které cituji podle norem ISO 690 a ISO 690-2.

Na závěr bych ráda poděkovala za odborné vedení při psaní této práce panu Doc. PhDr. Vlasákovi a ředitelce Gender Studies, o.p.s. Lindě Sokačové za cenné rady a názory.

For every complex problem, there is a solution that is neat,
simple, and wrong.

H. L. Mencken

1 Úvod

Funkce ICT umožňují přístup, přenos a využívání znalostí a informací téměř ve všech odvětvích lidské činnosti, jejich potenciál stále vzrůstá a jsou nositeli nové globální ekonomiky založené na znalostech.

ICT přetvářejí, reorganizují a restrukturalizují pracovní metody. Jsou zásadní pro rozvoj zemí a nahrazují procesy v reálném světě. Neustálý vývoj nových technologií a jejich aplikace do ekonomických, politických a sociálních procesů vytváří nové příležitosti.

Do jaké míry bude vliv ICT pozitivní nebo negativní zaleží na znalostech, dovednostech a preferencích, ale také na pohlaví, etnické příslušnosti, věku, příjmech, vzdělání nebo geografické lokaci.

Na globální úrovni jde zejména o rozdíly mezi regiony a státy v přístupu k telekomunikační infrastruktuře a v jejich vlivu na formování politického i ekonomického prostředí.

1.1 Důležitost řešení problému

ICT mají potenciál posílit a upevnit rovnost pohlaví a politické a společenské postavení žen a mužů. To však pouze za předpokladu, že politiky ICT, aplikace a regulační rámce budou stejnou měrou zohledňovat uživatelské potřeby a podmínky pro připojení jak mužů tak žen.

Rychlý vývoj těchto technologií odboural hranice mezi informacemi, komunikací a různými typy médií. ICT stále více mění různé aspekty našeho života, včetně způsobů šíření znalostí, sociální interakce, ekonomických a obchodních praktik, politické angažovanosti, přístupu ke vzdělání, ale i trávení volného času a zábavy. Tento proces transformuje náš svět v tzv. informační či znalostní společnost. Internet je pak nejkomplexnějším představitelem tohoto technologického vývoje.

Řešení problematiky digitální propasti je zásadní pro ty, kteří se ztotožňují s teoriemi o spravedlivé společnosti a rovnosti šancí pro všechny.

Neustálý vývoj nových technologií a jejich aplikace do ekonomických, politických a sociálních procesů vytváří nové příležitosti, které mohou zvýšit kvalitu lidského života. Jde o nové typy příležitostí jako možnosti vzdělávání, využívání online přístupu k státním institucím nebo otevřený přístup k informacím.

1.2 Struktura diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je analyzovat problematiku digitální propasti a navrhnout možnosti její eliminace.

Nejprve představím sociologické termíny, které úzce souvisejí s digitální propastí, vysvětlím jejich význam a historický původ. Naznačím různá pojetí digitální propasti z hlediska sociologických a filozofických směrů.

Ve své práci analyzuji problémy a jevy, které digitální propast ovlivňují z geograficko-politického hlediska, vznikající globální rozdíly mezi chudým Jihem a vyspělým Severem.

Základní data čerpám ze statistik nadnárodních neziskových organizací a nevládních institucí, která se rozdíly přístupu k ICT zabývají. Jde především o Organizaci spojených národů, její programy rozvojové pomoci, organizaci UNESCO a další významné organizace jako jsou OECD a Mezinárodní telekomunikační unie. Zásadní roli v monitorování a překlenování digitální propasti hrají ženské neziskové a nevládní organizace. Další kapitola mé práce proto patří jim. Představuji ty nejdůležitější a nejvýznamnější pro dané regiony.

Hlavní částí je podrobná analýza rozvojových a vyspělých zemí, jejich politická, ekonomická a sociální situace, prezentace ženského neziskového sektoru a další informace, které ovlivňují šíři digitální propasti. V práci jsem se zaměřila na země, které vypovídají, ať už svou geografickou pozicí, historií nebo společenskou situací o regionu a jsou proto vhodnými představitelkami pro analýzu digitální propasti. Zastoupeny jsou světadíly: Afrika, Asie, Evropa a Severní, Střední a Jižní Ameriky.

V závěru práce jsem shrnula získané poznatky. Definovala jsem důvody vzniku a následky, které má digitální propast na životy žen a mužů. Z těchto informací jsem vytvořila návrhy na překlenutí digitální propasti v různých oblastech světa.

1.3 Vysvětlení pojmů

1.3.1 Gender

Pod pojmem gender rozumíme sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, koncept gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami (Plesková, Kateřina, 2005a, s. 5-7).

1.3.2 Digitální propast

Termín digitální propast odkazuje na prohlubující se rozdíly mezi vítězi a poraženými v informační společnosti. Jedná se jak o otázky přístupu k novým IT, tak i nepoměr v rozhodovacích pravomocích a kontrole na směřování nových investic, vývojem nových aplikací nebo tvorbou obsahu.

„Takové rozdělení může existovat mezi muži a ženami, obyvateli měst a venkova, mezi vzdělanějšími a méně vzdělanými lidmi, mezi majetnými a nemajetnými, mezi zdravými a zdravotně postiženými, v globálním měřítku pak mezi rozvinutými a málo rozvinutými zeměmi“ (Sýkora, Luděk, 2002, s. 2-11).

Digitální propasti rozumíme jako multidimensionálnímu fenoménu, který lze rozlišovat ve 3 aspektech. Globální propast odkazuje zejména na rozdíly mezi regiony a státy v přístupu k telekomunikační infrastruktuře a

v jejich vlivu na formování politického prostředí. Především země ekonomického Jihu mají omezené možnosti zapojit se do mechanismů informační ekonomiky a jsou v důsledku mezinárodní dělby práce dále ekonomicky znevýhodňovány. Druhým aspektem je sociální propast, která je mezi těmi, kteří informace mají a těmi, kteří k nim nemají přístup, poslední z propastí je demokratická – ta popisuje rozdíl mezi těmi, kteří mají přístup ke zdrojům a mohou tak ovlivňovat veřejný život a těmi, kteří nemohou (Norris, Pippa, 2001, s. 3-7).

1.3.2.1 Krátká historie digitální propasti

Problém informační nerovnosti byl původně určován abstraktními termíny jako je vzdělanostní propast, počítačová gramotnost/negramotnost a participace na informační společnosti. Termín digitální propast se používá od 90. let 20. století. Termín byl odborníky definován jako propast mezi těmi, kteří mají přístup k počítačům a internetu a těmi, kteří nemají. Přístupem je míněna fyzická možnost využívat osobní počítač připojený k internetu. Statistiky publikované v 80. letech odkrývaly, že distribuce počítačových technologií a techniky je nerovná a tento fakt nemůže být ignorován (Norris, Pipa, 2004, s. 270-271). V té době byly počítače přístupné ve vědeckých kruzích a na univerzitách v Západním světě. S příchodem World Wide Web a novými technologiemi získaly počítače masový vliv a problém části populace, která nemá přístup, se stala tématem pro společnosti na celém světě.

Digitální propast stále existuje a dokonce se v některých částech planety stále zvětšuje, což je příklad především propasti mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Propast existuje i v technicky a technologicky rozvinutých společnostech, kde se propast fyzického přístupu již nerozšiřuje, ale naopak se prohlubuje u třetiny až u čtvrtiny populace. Jde především o dovednosti a zkušenosti v užívání počítačů. V rozvinutých

zemích se tedy nejedná o primárně technologický problém, ale spíše o problém společenský a politický (Dijk van, Jan A.G.M., 2005a, s. 6-7).

Digitální technologie zintenzivňují nerovnosti (sociální, vzdělanostní, věkové, genderové a etnické) a objevují se nerovnosti nové.

1.3.3 Kategorie nerovností

Kategorie nerovností závislé na postavení jednotlivce a osobních charakteristikách jsou odpovědné za nerovný přístup ke zdrojům, které jsou potřebné k využívání nových médií.

Osobní kategorie jsou charakteristiky postavené na fyzických a mentálních schopnostech. Jsou to kategorie jako je věk, pohlaví, rasa, inteligence a osobnost. Jsou podkladem pro společenské a kulturní nerovnosti: příslušnost ke generaci, gender, etnicita, dovednosti a vzhled. Postavení jednotlivce je závislé na kategoriích jako je vzdělání, rodinný stav nebo národnost. Nerovnosti založené na postavení jsou plně společenské. Dále existují nerovnosti na osobním základě, které nejsou v první řadě důležité pro vznik informačních a komunikačních nerovností. Naopak zásadními vztahy určujícími digitální propast jsou mezi pracovním trhem a vzdělávacími institucemi, dále např. mezi generacemi a genderem (Dijk van, Jan A. G. M., 2005b, s. 18).

Někteří sociální vědci označují zdroje zprostředkovávané s pomocí kategorií formami kapitálu. Mechanismus sociální exkluze poprvé popsal Max Weber. Jde o to, že ti, kteří mají moc vylučují ze společnosti ty, kteří moci mají méně nebo nemají žádnou (Weber, 1968, s. 43-46).

Z Weberových prací a z myšlení Karla Marxe vycházejí Pierre Bourdieu a Jamese Colemana. Bourdieu (Bourdieu, 1986) rozlišuje mezi ekonomickým kapitálem (nemovitostmi a financemi), sociálním kapitálem (kontakty a povinnostmi) a kulturním kapitálem (vlastnictví kulturního zboží, míra dosaženého vzdělání).

Digitální propast v přístupu k počítačům je dále způsobována psychologickými faktory jako je osobní postoj k technologiím, technofobie nebo úzkosti při používání počítačů.

Dalším z faktorů je motivace potenciálních uživatelů v ochotě přijmout, osvojit si a užívat technologie, přesněji počítače a internet.

1.3.3.1 Genderové rovnosti a nerovnosti

Výzkumem a analýzou sociálních a kulturně podmíněných rozdílů mezi muži a ženami, genderových vztahů a genderových dimenzí v různých oborech se zabývá multidisciplinární sociálněvědný obor genderová studia.

Koncept genderové rovnosti říká, že všichni lidé mají svobodu rozvíjet své osobní schopnosti a činit tak bez omezení, která určují přísné genderové role, a že rozdílné chování, aspirace a potřeby žen a mužů budou považovány za rovné a budou stejně hodnoceny a podporovány (Uhde, Zuzana, 2007).

Genderové role jsou společenské role, které jsou osobám předepisované společností na základě jejich pohlaví. Tyto role nejsou určeny stejně ve všech společnostech a kulturách světa, ani ve všech vrstvách a subkulturách jedné společnosti a mění se v čase. Genderové role jsou způsobem chování, kterými se projevujeme jako muž či žena. S pojmem genderových či tradičních rolí úzce souvisí tzv. genderové stereotypy. Jde o stereotypní nahlížení a předsudečné představy o „správném“ a „přirozeném“ chování a posuzování jedinců obecně na základě jejich příslušnosti k určitému pohlaví bez toho, abychom se hlouběji zabývali otázkou, co je jim vrozené a co získali výchovou, jaké jsou jejich individuální schopnosti, představy o životě apod.. Právě pohled na mužské a ženské role jako na tradiční a tudíž neměnné, a také nerefluktování jejich škodlivého dopadu na každodenní život a fungování

celé společnosti se stalo základem pro vznik různých nerovností ve společnosti.

Diskriminace je rozlišování, omezení nebo odnětí práv určité kategorii obyvatel pro její pohlaví, rasu, národnost, náboženství, třídní nebo politickou příslušnost. Diskriminace je také důsledkem genderových stereotypů a vede k nerovnému postavení žen a mužů ve společnosti, které s sebou nese řadu problémů pro obě pohlaví. Pokud se jedná o nerovný přístup ke vzdělání, rozdělení práv a povinností v rodině, nerovný podíl účasti v politice, v rozhodovacích pozicích. S diskriminací se můžeme setkat před vstupem do zaměstnání (v diskriminačních inzerátech nebo při přijímacím řízení), v zaměstnání (platová nerovnost, nerovné pracovní podmínky, sexuální obtěžování) (Plesková, Kateřina, 2005b, s. 22-23).

2 Analýza problému digitální propasti : mezi euroatlantickým prostorem (ekonomickým Severem) a mimo něj (ekonomickým Jihem)

2.1 Globální svět

Svět se rozdělil na země ekonomicky vyspělé, které těží z globalizace pozitivně a jejichž ekonomice vývoj tímto směrem prospívá (bohatý sever), a země, které zůstávají pozadu a na globalizaci negativně doplácí (chudý jih).

Globalizace jako taková v sobě skrývá dva základní aspekty, které se vyvíjejí vzájemně prakticky oddělené a tedy i rozdílným tempem. Prvním je akcelerující globalizace hospodářská a technologická a druhým globalizace politicko-občansky-právní, jejíž vývoj probíhá znatelně pomaleji (Mezřický, Václav, 2006, s. 11-13).

Globální digitální propast je na pomezí mezi těmito dvěma aspekty, souvisí jak s hospodářskou a technologickou globalizací tak s politicko-občansky právními aspekty.

2.2 Digitální propast a gender

Technologie, včetně těch informačních a komunikačních, nejsou genderově neutrální. Ženy a muži užívají ICT různě, reflektují tak velké množství různých přístupů z oblastí sociokulturních i ekonomických. Většinová společnost vnímá ale ICT jako sociálně neutrální a nástroje ICT jako snadno použitelné a bez sociálního, ekonomického a politického kontextu. V současné době je velmi obtížné mluvit o genderu a genderových aspektech přístupu a používání technologií z důvodu nízkého počtu výzkumů analyzujících přístup žen k ICT v celém globalizovaném světě (UNDP, 2001, s. 24-25). Příčinou pro potvrzení tohoto faktu je především „neviditelnost“ žen v prostoru informačního průmyslu a jako uživatelé ICT. Důvodů je několik, závisí na sociálním statutu žen, jejich ekonomické síle a politickém zřízení dané země.

Dalším důvodem pro nízké zastoupení žen v ICT je nerovný přístup nebo nerovná motivace žen ke vzdělání, skleněný strop pro ženy v průmyslu a vědě, nedostatek finančních prostředků. Všechna tato fakta jsou různá v kontextu ekonomicko-sociálního rozdělení světa (Huyer, Sophia, 2003,).

3 Aktivity Mezinárodní telekomunikační unie

Mezinárodní telekomunikační unie v roce 2003 zveřejnila výsledky výzkumu digitálního přístupu ve světě (ITU, 2004). DAI¹ je rozdělený do čtyř skupin podle dostupnosti moderních technologií. Skupiny jsou následující: high access (vysoký přístup), upper access (vyšší přístup), medium access (střední přístup) a low access (nízký přístup).

Do skupiny high access ITU zařadila regiony jako severní Evropa, severní Amerika, Austrálie a část jihovýchodní Asie. Naopak skupinu low access tvoří státy rovníkové Afriky.

První příčku ve výzkumu obsadilo Švédsko s hodnotou DAI 0.85. Dále Dánsko (0.83), Island (0.82), Jižní Korea (0.82), Norsko (0.79). Kanada se dostala na desáté místo a USA na místo dvanácté s hodnotou 0.78.

Nejhůře na tom jsou africké státy Niger (0.4), Burkina Faso (0.08), Mali (0.09), Čad (0.10) či Etiopie (0.10).

Česká republika se s hodnotou indexu digitálního přístupu 0.66 zařadila na šesté místo ve skupině upper access.

Ve skupině upper access se dále umístily země Irsko, Kypr, Estonsko, Španělsko a Malta. Přičemž první Irsko dosáhlo hodnoty DAI 0.69 a pátá Malta 0.67.

Státy severní Ameriky a Kanada patří spolu se západní Evropou mezi nejrozvinutější regiony světa. Je zde vysoká míra penetrace ICT a internetu a také nejvyšší počítačová gramotnost. V celosvětové perspektivě právě tyto regiony udávají tempo rozvoje ICT a státy z rozvojových oblastí nechávají daleko za sebou. Obrazně řečeno stojí na jedné straně digitální propasti. Americký region a Evropa jsou však také regiony, kde lze spatřit největší rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Zatímco

¹ DAI – z ang. Digital access index. Jde o jednotku digitálního přístupu k ICT.

státy severní Ameriky a Kanada jsou na tom nejlépe, státy jižní a Latinské Ameriky za vývojem ICT zaostávají. Stejný jev a rozdíl je patrný také mezi státy severní a západní Evropy a státy východní a jihovýchodní Evropy. Mezi deset států s nejvyšší hodnotou DAI v americkém regionu ITU podle výsledků výzkumu ITU zařadila Kanadu (0.78) a Spojené státy (0.78). Dále se do desítky dostaly státy Latinské Ameriky a ostrovní země jako Bahamy, Chile, Barbados, Uruguay a na desátém místě Argentina s hodnotou 0.53.

V západní Evropě jsou na tom s penetrací ICT nejlépe státy v pořadí Švédsko (0.85), Dánsko, Island, Norsko a Nizozemí (0.79).

Nejlépe jsou na tom v arabském regionu malé bohaté státy. Jmenovitě Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Kuvajt a Libanon. Jejich nerostné bohatství a stále se zvyšující zájem firem investovat do tamější ekonomiky a průmyslu vyžaduje kromě jiného také budování kvalitní komunikační infrastruktury. Subsaharská Afrika vykazuje trvale nejnižší hodnoty penetrace informačních a komunikačních technologií. Proto ani výsledky výzkumu prováděného ITU nejsou překvapivé.

Špatná situace v oblasti rozvoje ICT je zde dána faktory, jež byly zmíněny již výše. Tedy nedostatečně vybudovanou infrastrukturou, jež nedovoluje státům se více rozvíjet. Velký vliv má také politická nestabilita, která je překážkou pro zahraniční investice, z nichž by mohl pro dané země plynout zisk. Dále je to jazyková bariéra způsobená mnoha dialekty, vysoká negramotnost obyvatelstva. Problémem v tomto regionu jsou také nízké příjmy. A vysoká cena při pořizování ICT.

Mezinárodní telekomunikační unie asijsko-pacifický region rozdělila na pět rozvinutých zemí a pět rozvojových zemí, jež jsou na tom nejlépe. Mezi pět rozvinutých zemí patří Jižní Korea, která celkově obsadila v celosvětovém měřítku čtvrtou pozici. Dále Hong Kong, Taiwan, Singapur a Japonsko, jehož hodnota DAI je 0.75.

Pět rozvojových zemí představuje Malajsie (0.57), Brunej, Thajsko, Čína (0.43) a Fidži (0.43).

V asijsko-pacifickém regionu jsou tedy vidět obrovské rozdíly, kdy na jedné straně stojí chudé státy a na druhé straně státy, jež patří mezi nejvyspělejší, technicky nejpokročilejší. Vše v rámci jednoho regionu. První ve střední a východní Evropě je Slovinsko, dále pak Estonsko a Česká republika. Za Českou republikou následuje Maďarsko, Polsko a Slovensko. Rozdíly v rozšíření informatických a komunikačních technologií zde však nejsou tak velké a v budoucnu se může leccos změnit.

Poslední výzkum ukázal, že internet využívá 54,1% české populace, přičemž na internetu najdeme 57,5% mužů a 49,1% žen. Výzkumu, který proběhl v září 2006, zúčastnilo se ho 1706 respondentů 12 let a starších, struktura respondentů byla reprezentativní vzhledem k populaci ČR. Prezentovaný výzkum je součástí Světového projektu o internetu (Lupáč, Petr, 2008), který je organizován Centrem pro digitální budoucnost v rámci projektu World internet project.

Záměrem Světového projektu o internetu je realizace longitudinální studie zabývající se vlivem počítačů, internetu a příbuzných technologií na jedince, rodinu a společnost v celosvětovém měřítku. První výzkum tohoto projektu v USA proběhl již v roce 1999, nyní se projektu účastní již 23 zemí z celého světa (USA, Velká Británie, Německo, Itálie, Japonsko, Španělsko, Jižní Korea, Maďarsko atd.). Princip projektu je takový, že každá ze zúčastněných zemí financuje sama příslušný kvantitativní a reprezentativní výzkum s minimálně 1500 respondenty, který probíhá každoročně ve všech zemích.

4 Digitální propast a role ženského neziskového sektoru pro její překonávání

Ženský neziskový sektor využívá zdroje, které nabízí kyberprostor k novému elektronickému aktivismu a propojení světové komunity neziskových organizací. Na tuto skutečnost poprvé upozornila na 4. Světové konferenci o ženách v Pekingu v roce 1995 Alice Mastrangelo Gittler (Gittler, 1996, s. 85-101). Propojení ženského neziskového sektoru umožňuje sdílet praktické zkušenosti s ovlivňováním národních a globálních politik. Nové možnosti komunikace nabízí nástroje pro rozvoj, podporu a ochranu žen a podporují snahu ženských organizací na vytvoření genderově rovnějšího globálního světa bez digitální propasti.

4.1 Association for progressive communication

Klíčovou protagonistkou ve vytváření sítí ženských neziskových organizací je Association for progressive communication (APC). Organizace je založena na práci 800 koordinátorek, které pracují z různých koutů světa. Jsou z rozdílných sociálních a kulturních poměrů, se společným cílem umožňovat přístup k ICT ženám na celém světě. APC jde o vytvoření globální sítě neziskových organizací. Organizace byla založena v roce 1990. V roce 1998 již měla 25 mezinárodních členských organizací, na svých webových stránkách nabízí linky k 50 000 neziskovým organizacím, aktivistkám, političkám, a školitelkám ve 133 zemích světa.

4.2 Women on the Net

Internetový projekt Women on the Net (WoN) byl založen Společností pro mezinárodní rozvoj, která je financována UNESCem.

WoN si klade za cíl podporovat ženy ekonomického Jihu a další marginalizované skupiny Severu v užívání ICT a především internetu. Představují internet jako politický nástroj k prosazování cílů. Podporují ženy ve využívání a aktivní participaci na internetu z perspektivy genderu. Podporují propojení ženských neziskových organizací, informačních a technologických sítí, univerzit a ženských aktivistek k vytvoření nadnárodního ženského hnutí, které bude ovlivňovat telekomunikační politiky na celém světě (Hartcourt, Wendy, 1999, s. 2).

4.3 Digital divide network

Společenství Digital divide network působí od roku 1999 jako pořadatel Národního summitu o digitální propasti na území Spojených států.

Mezi jeho hlavní činnosti patří publikování novinek a informování o zdrojích v oblasti digitální propasti, vše prezentují online na svých webových stránkách www.digitaldividenetwork.org. Dále podporují neziskové organizace v efektivnějším využívání internetu, hlavně těch organizací, které jsou na okraji globální komunity, zvláštní pozornost věnují ženským organizacím.

Poskytují tréninky nejen pro organizace globálního Jihu, ale i pro globální Sever. Podporují je ve zvyšování sebejistoty ve využívání webových stránek. Propagují svobodu projevu a ochranu soukromí v kyberprostoru. O svých aktivitách mluví jako o virtuálním aktivismu.

4.4 Asociace Free Open Source Software (FOSS)

Nezávislá asociace FOSS si klade za cíl podporovat volně dostupné softwary a pracovat s nimi v projektech, které se snaží zmírnit digitální rozdělení, ale hlavně gender divide – tedy genderovou propast. FOSS je založena na pilíři již dříve zmíněného hnutí „open“. V této souvislosti jde zejména o otevřené zdroje, otevřené standardy a otevřený obsah.

FOSS poskytuje licence pro přístup k softwarovým zdrojům, modifikuje je a distribuuje je přímo nebo jejich dále modifikované programy. Tyto licence jsou výhodné nejen kvůli své dostupnosti, ale také pro svou schopnost být personalizovatelné a určené pro lokální použití. Tento software má potenciál k tomu, aby byl vyvíjen tak, že je pro uživatele co nejpřátelštější a podporuje přenos informací a potažmo i vzdělávání. Činnosti organizace FOSS mají přímý vliv na to, aby se ženy a další znevýhodněné skupiny v celém světě a také Afrika dostávaly k informačním a komunikačním technologiím.

Linux, Debian a Gnome jsou příklady některých z mnoha iniciativ, které umožňují lokálním komunitám přístup k počítačovým programům. V realizačním týmu FOSSu pracuje jen 1,1% vývojářek. Toto nedostatečné zastoupení žen odpovídá celkové situaci. Tento fakt byl důvodem pro FOSS, který se rozhodl adaptovat software tak, aby byl upraven pro potřeby a vnímání žen.

„Software je srdcem rozvoje informačních a komunikačních technologií. Ve společnosti založené na ICT je důležité, aby byl software designován tak, aby umožnil využití různým uživatelům“ (Lin, Yuwei: 2005). Pro softwarové designéry je tedy zásadní zjištění, že výsledek jejich práce je určen uživatelům, kteří jsou diverzifikováni. Jejich diverzita nespočívá pouze v genderu, ale také v sociálním původu, zeměpisném a ekonomickém kontextu.

V současné době FOSS definuje tyto důvody malého zastoupení žen v ICT:

1. Svět výpočetní techniky je stále spíše doménou mužů. Studie provedená ve Spojených státech amerických ukazuje, že ve většině domácností jsou počítače v pokojích chlapců a ne děvčat (Henson, Val, 2002a, s. 100-105). Média také častěji zobrazují počítače jako produkt pro muže a ženy bývají v souvislosti s počítači zobrazovány pouze v inzerátech a tak, aby počítače firmy prodaly.
2. Ženy, které pracují v oblasti počítačové vědy uvádějí, že jsou často předmětem sexistických vtipů; v počítačových hrách jsou ženy zobrazovány jako sexuální objekty.
3. Val Henson uvádí, že objektivní hodnocení práce programátora (jako je např. průměrná rychlost a kvalita programování) není v souladu se systémem práce většiny žen. Report uvádí, že 53% mužských uchazečů o kurzy programování, sebe hodnotí jako vysoce připravené, zatímco u žen jde o nulové procento. Na konci docházky jsou ale podle amerického systému hodnocení (A-C; A jako nejlepší), šest ze sedmi žen hodnoceny stupněm A nebo B (Henson, Val, 2002b, s. 123-124).
4. Toto může být reakce na průběh ženské socializace. Sklonu k podceňování svých schopností a úspěchů. Můžeme se také domnívat, že jde o nízké sebevědomí.
5. FOSS uvádí, že svět programování a počítačové vědy je velmi kompetitivní a jestliže ženy nebudou socializovány v tomto rámci, dále budou muset čelit nevýhodám vyplývajícím z jejich socializace.

4.4.1 Místo pro ženy v komunitě FOSS

Vývojářky v rámci organizace FOSS prosazují své potřeby tak, aby mohly co nejlépe vytvářet softwarové vybavení přátelské pro ženy-uživatelky. Pracují ve dvou komunitách, které se pojmenovaly jako LinuxChix Africa a Debian women. Jejich cílem je demystifikovat designování softwarových procesů a připravovat studijní materiály pro metody programování a tak pracovat na překlenutí propasti jak technologické tak genderové.

Spolupracují s nadnárodními neziskovými organizacemi jako je UNESCO a UNDP. V rámci afrického kontinentu jde o NEPAD – eCommision a eSchools. Organizace poprvé oslavily v roce 2005 Den softwarové svobody, který uznaly státy jako je: Jihoafrická republika, Keňa, Kamerun, Malawi nebo Pobřeží Slonoviny.

4.4.2 Produkty asociace FOSS

Většina uživatelů počítačů nevěnuje větší pozornost tomu, jakou technologii jejich počítač využívá a často mají nainstalovány ty nejvíce marketingově známé produkty, které jsou nejdostupnější. Neziskové organizace obecně a tedy i ty specificky ženské se nerozhodují jinak. Používají dominantní technologii dostupnou na trhu – tedy jde většinou o produkty Microsoft. Často jde o neinformované rozhodnutí, které je vytvořeno bez aktivního zjištění, jaká technologie je pro ně nejvýhodnější. Produkty asociace FOSS jsou výhodné i z hlediska toho, že prodlužují životnost hardware počítačů a není nutné nakupovat časté novinky jednotlivých produktů.

Asociace FOSS spolupracuje na lokální i globální úrovni s tzv. solidarity economy organisations – což jsou organizace, které fungují na bázi sociální odpovědnosti spíše, než pouze na ekonomickém zisku. Mohou tak účinněji pracovat s tzv. sociálním vyloučením, která má zásadní vliv i na vyloučení digitální.

V současné době se v oblasti Jihoafrické republiky rozšiřuje povědomí o aktivitách asociace FOSS.

5 Rozvojové země – možnosti a přístup k ICT

Budeme-li vycházet z konceptu lidského práva na informace, musíme nutně dojít i k základnímu lidskému právu na komunikaci informací. Toto právo je zásadní a klíčové pro ekonomický a společenský rozvoj. Z pohledu ekonomického a celosvětového je to pouze několik posledních let, kdy mluvíme o celosvětovém využívání technologií a jejich vzájemném propojení.

Zatímco je zřejmé, že k rozvoji a rovnému přístupu potřebujeme informační a komunikační technologie, stále zde zůstává otázka, jestli tyto technologie mají být volně dostupné a jestliže ano, za jakých podmínek a pro koho. Tyto technologie zasahují do diskurzů okolo tématu lidských práv, ekonomické spravedlnosti a legislativy. ICT jsou součástí agend nadnárodních organizací jako je Světová obchodní organizace (WTO), jejíž součástí je odbor pro ochranu autorských práv (IPR), který je primárně zaměřen na tuto problematiku. Téma autorských práv a rozvoje otevřeného přístupu k ICT, jako je otevřený obsah, otevřený přístup a otevřený přístup ke znalostem stále otázkou, kterou je třeba diskutovat. Můžeme dokonce mluvit o hnutí „opens“, které se zasazuje o vytváření, rozšiřování a distribuci open softwaru, nových aplikací, které mohou být využívány volně, což může být zásadní pro rozvojový svět. Zastánci tzv. „opens“ mluví o analogii mezi přístupem ke vzdělání a přístupem k ICT. Je třeba zmínit rozdíl ve vnímání autorských práv a odpovídajících zákonů v rozvojovém světě a ve vyspělých zemích. Zároveň je třeba upozornit na fakt, že i ve vyspělém světě jsou výjimky – např. v oblasti vzdělávání – uvolnění autorských práv v případě kopírování studijních materiálů pro školní potřeby.

Tyto a další aspekty jsou předmětem ekonomické debaty na globální úrovni; jde zejména o vztahy mezi infrastrukturou a autorským právem v přístupu ke vzdělání; dále pak o problematiku již existujících legálních, právních, organizačních a strukturních opatření.

5.1 Digitální rozdělení, gender a světadíl Afrika

Demokratická republika Kongo, Etiopie, Keňa a Jihoafrická republika.

Debata o dostupnosti ICT a jeho využívání je v plném proudu a zároveň s ní se objevuje téma, které upozorňuje na dimenzi, kterou má ICT s ohledem na gender uživatelů a uživatelek. Tato dimenze se zabývá tím, jakým způsobem ženy v různých regionech afrického světadílu jsou v interakci s ICT, ve srovnání se svými mužskými protějšky. To, že ICT je využíváno rozdílně ženami a muži, je podmíněno historickými, kulturními a sociálními faktory.

Pro bližší analýzu jsem vybrala země, které pokrývají zeměpisný východ, západ a jih. Africký kontinent je velmi roztržštěný a politicky nestabilní. Potýká se s problémy, které jsou určující pro přístup k ICT vůbec. V mnohých zemích chybí základní životní zdroje a nejsou dodržována základní lidská práva.

5.1.1 Demokratická republika Kongo

Republika je ve fázi rekonstrukce po válečných konfliktech. V současné době není ICT součástí plánů revitalizace země a není obsaženo v rozvojových programech.

Země čelí 4 základním bariérám. Nejprve jde o nedostatečnou infrastrukturu, nedostatečně definované role, odpovědnosti institucí a veřejných finančních fondů a lidských zdrojů (Banks, Karen, 2007, s. 35-40).

Od roku 1967-1997 byla země pod diktátorským režimem, následovalo prezidentství Laurenta Kabily a jeho syna Josepha, kteří vedli dvě války v regionu, s Ugandou a Rwandou. V zemi ojediněle přetrvávají válečné konflikty. Následná mírová vyjednávání vytvořila vládu, kde jsou

zastoupeny různé politické strany a připravili zemi na demokratické volby. Volby proběhly v roce 2006 a prezidentem se stal Joseph Kabila.

Kvantitativní data týkající se rozšíření ICT téměř neexistují. Jsou k dispozici studie, které prováděli zástupci občanské společnosti, ale obsahují informace pouze o hlavním městě Kinshase (Halfkin, N.J.,2006, s. 52-53).

Poskytovatelé připojení jsou soukromí podnikatelé, jejich služby, ale nevyužívají státní instituce ani neziskové organizace. Nedůvěřují jejich službám a z důvodu korupce si svá data spravují pomocí státního operátora. Konžská kancelář pošt a telekomunikací spravuje jediného státního a legitimního telekomunikačního operátora. Nevidují ale své klienty a tak například neexistují čísla, kolik je uživatelů internetových služeb a ani neví za jakou částku poskytují internetová připojení a další služby.

Telefonní infrastruktura je až na výjimky zcela nefunkční díky nedostatečné podpoře během diktátorské vlády prezidenta Mobuty. Pouze 2,54% organizací v Kinshase uvádí, že vlastní pevnou telefonní linku (Dynamique Multisectorielle pour les TIC, 2005a). V zemi není k dispozici síť optických kabelů a jakékoliv jiné možné připojení na internet, které by bylo založeno na národní infrastruktuře. Všech 25 soukromých operátorů využívá satelitní připojení. V současnosti se pracuje na 3 projektech, které by měly umožnit přístup nových operátorů na trh. Jde o Siemens, Ericsson a West Africa Festoon, který má v plánu zřídit podmořské kabelové spojení.

Co se týče využívání mobilních telefonů, země zaznamenala v posledních letech obrovský nárůst uživatelů. 70% obyvatel Kinshasy má vlastní mobilní telefon (Dynamique Multisectorielle pour les TIC, 2005b). Občanská společnost je aktivním zastáncem ICT a prosazuje jeho rozvoj v zemi. Jde hlavně o spojení s ostatními státy v oblasti. Vláda, která by měla být národním organizátorem v ICT neplní svou funkci. Prosazování

nových technologií není součástí rekonstrukce země ani rozvojových plánů.

Možnosti pro zlepšení situace jsou zavedení ICT politik do krátkodobých a dlouhodobých rozvojových strategií, vzdělávání lidí v rozhodovacích pozicích, lobování pro model otevřeného přístupu k ICT, zlepšování komunikace a výměny informací mezi vládními sektory a podpora vzájemné důvěry a průhlednost operací. Boj proti korupci a podpora občanské společnosti jsou klíčové pro další rozvoj Konga.

5.1.2 Etiopie

ICT sektor Etiopie je charakteristický nízkou dostupností služeb, včetně sítě pevných telefonních linek, mobilních a internetových služeb. Důvodem toho je monopolizace telekomunikačních služeb, které jsou stále pod státní správou. Klíčovou roli v rozvoji ICT hrají vládní agentury, soukromý sektor, donoři a neziskové organizace. Nejožehavějším tématem jsou vysoké tarify, které neumožňují přístup k internetu širší veřejnosti. Etiopská vláda má ve svých akčních plánech podporu ICT i jako prostředek pro zlepšení socioekonomického postavení žen.

Etiopská vláda si uvědomuje přínosy ICT k ekonomickému růstu. Podporuje vznik satelitní infrastruktury. Od roku 2004 byl internet díky této infrastruktuře dostupný ve všech úrovních státní administrativy a na středních školách. Nyní jsou cílem zemědělské oblasti a správní, finanční a zemědělské instituce v těchto distriktech. V současné době je propojeno 600 distriktů, 5 000 zemědělských oblastí a 34 výzkumných zemědělských institucí. Počet místních webových stránek vrostl skokem za posledních 5 let. Několik soukromých firem vyvinulo e-komerční služby a nabízí své produkty přímo na webových stránkách (Bekele, 2007).

Podle zprávy Mezinárodního telekomunikačního úřadu (Demeke, M., 2002) bylo v roce 2001 v Etiopii 75 000 osobních počítačů a 367 000 televizí. Ale pouze 2,8% domácností mělo přístup k televiznímu vysílání.

Televize vysílá pouze jeden program, který je dostupný v hlavním městě Addis Abbebě a okolí.

Etiopská vláda se zaměřuje na podporu využívání otevřených softwarových zdrojů, v zemi pracuje 300 specialistů, kteří vyvíjejí software zdarma pro organizace. Neziskové organizace vidí ve využívání softwaru zdarma šanci, jak ICT co nejvíce rozšířit a zpřístupnit veřejnosti.

Jako v ostatních rozvojových zemích jsou IT dovednosti na velmi nízké úrovni. V zemi působí státní i soukromé organizace nabízejících školení. V Etiopii je více než 20 institucí, které nabízejí studium IT na úrovni vysokoškolského studia ukončeného diplomem. K dispozici je 150 soukromých počítačových výukových center, 82% z nich jsou v hlavním městě. Tato centra nabízí kurzy v Microsoft office aplikacích, databázové systémy, studium programovacích jazyků a speciální softwarové programy.

Etiopská vláda podporuje zvyšování počtu uživatelů v ICT speciálními programy. Tyto programy mají za cíl snižování chudoby, rozvoj v sektoru zemědělském, zdravotnickém a vzdělávacím. Rozvoj a rozšíření ICT je akcelerátorem pro národní rozvoj a globální konkurenceschopnost (Ethiopian information and communication technology development agency, 2006).

Etiopie má decentralizační politiku a podporuje regiony v řešení jejich lokálních potřeb. Čtyři strategické cíle jsou (Admassie, A., 2002):

1. Založení národní politiky, legislativy a koordinační instituce pro vytvoření ICT jako ústředního tématu pro socioekonomický rozvoj.
2. Vytvoření právního a legislativního rámce pro růst ICT.
3. Zajištění odpovídajících technologií pro podporu zemědělského sektoru, vlády a dostupnosti služeb pocházejících ze základních sektorů státní správy.
4. Podpora lidských zdrojů, infrastruktury, diverzity a umožnění přístupu k ICT v odlehlých oblastech.

V Etiopii je zřetelná digitální propast v přístupu žen ke komunikačním službám. Ale jsou zde vidět pokroky, jako např. vzrůstající počet předplacených mobilních telefonů a veřejně přístupné internetové kavárny, které vedou ženy a jsou přístupné ženám. Mizí psychologické a společenské bariéry.

Dále je signifikantní růst žen, které pracují jako operátorky v telefonických centrech, což bylo umožněno liberalizací veřejných telefonních služeb v roce 2003 a je proto očekáván nárůst žen využívajících ICT.

5.1.3 Keňa

Za posledních 10 let se situace v ICT velmi změnila, ačkoliv legislativní rámec není zcela úplný. V roce 1998 parlament přijal zákon o komunikacích, který liberalizuje telekomunikační sektor. Pomalé změny v telekomunikačním sektoru mají vliv na socioekonomický stav země a umožňují propojení jednotlivých odvětví ekonomie. První legislativní dokument upravující činnosti týkající se přímo ICT byl přijat vládou v roce 2006.

Vláda Keni definovala strategie a politiky rozvoje ICT pro období 1996-2006.

1. Dlouhodobá podpora ICT jako zprostředkovatele socioekonomických změn.
2. Redefinování a ujasnění rolí telekomunikačního sektoru.
3. Podpora vytvoření soukromého sektoru s volnou soutěží pro vstup investorů do ICT sektoru (Brock, G. W., 1994).

Výzkum Asociace pro progresivní komunikaci z roku 2003 zjistil, že občanský sektor má zásadní vliv na rozvoj ICT, zasazuje o zvýšení zájmu,

nabízí tréninky a představuje ICT služby od 90. let 20. století (Mottin-Sylla, M., 2005, s. 34-38). Organizace pracují na vytvoření sítě, která bude spolupracovat s vládou a bude lobovat za rozvoj legislativy a zvyšování sociálního statutu obyvatel obecně. Organizace KICTANet lobuje za to, aby neziskový sektor byl součástí rozhodování v sektoru ICT na státní úrovni. Organizace pořádá workshopy, semináře, spravuje mailing list a organizuje kulaté stoly pro výměnu názorů, aby získala co nejvíce názorů na politiku ICT.

V dubnu 2006 ministr informací a komunikací představil zákon o ICT se zapracovanými komentáři veřejnosti. Ačkoliv je neziskový sektor aktivní v prosazování ICT politik, stále se málo angažuje v pomoci proti chudobě, sociální spravedlnosti a dalším společenským tématům. Organizace stále nedokáží využít ICT plně pro své cíle (APC, 2003). ICT je společenské téma, ale bohužel se v něm dosud neobjevuje genderový aspekt.

5.1.4 Jihoafrická republika

Roku 2006 Jihoafrická republika oslovila 12. výročí od pádu apartheidu, demokratický režim byl ustaven roku 1994. Za 12 let republika udělala veliký pokrok v oblasti ekonomického a sociálního rozvoje, stejně tak pokročila jako společnost založená na informacích.

Populace dosahuje 42 milionů, republika se rozkládá na rozloze 1,2 milionů km². Země má 9 provincií a 11 oficiálních jazyků (Stat SA, 2006). Jihoafrická republika se řadí mezi země se středními příjmy podle charakteristik HDP, společnosti je ale příjmově velmi roztržštěná. Vysoká je i míra nezaměstnanosti a velké procento obyvatel žije pod hranicí chudoby.

Jihoafrická republika má silnou občanskou společnost, jejíž tradice pochází z období, kdy bojovala proti apartheidu. V zemi je registrováno okolo 4000 neziskových organizací.

Do roku 1990 ICT služby byly pod patronátem státu. Od roku 1993, kdy začaly probíhat ekonomické reformy, byly telekomunikační služby z části liberalizovány (Lewis, 2006, s. 45-48).

V Jihoafrické republice jsou odděleny pevné telefonní linky a mobilní telefony. Telefonní linky jsou na cestě k liberalizaci, v zemi operuje Telkom a NeoTel. Telkom spravuje 4 miliony linek, což je 52% z celkového podílu na trhu. (ITU, 2006). Mobilní trh je rozsáhlejší. V republice své služby nabízí tři operátoři. Obě možnosti komunikace v posledních několika letech rostou exponenciálně. Mobilní telefony jsou populárnější díky marketingovým opatřením jako jsou startovací balíčky pro nové klienty apod. (Goldstuck, 2005).

Využívání internetu nejvíce rostlo v období 90. let. V současné době se zájem mírně stagnuje. Trh a poptávka po připojení k internetu je uspokojena (Goldstuck, 2006, s. 45-46). V roce 2005 bylo registrovaných uživatelů 3,6 milionu. 52% z nich jsou uživatelé v podnicích, většina obyvatel kontroluje své emaily z pracovních počítačů, a z toho třetina využívá vytáčené připojení. Pouze 2% Jihoafričanů mají přístup k internetu z domova. Na trhu své služby nabízí 355 internetových poskytovatelů, největší je M-Web, následuje Telkom Internet s 21% podílem.

Jihoafrická republika je kritizována za nedostatek legislativní průhlednosti. Politiky ICT sektoru, včetně telekomunikací, vysílání a internetu spadají pod Ministerstvo komunikací. Ostatní ministerstva jako je Ministerstvo vědy a technologií, Obchodu a průmyslu mají aktivní zájem na sektoru ICT. V roce 1996 byla legislativním rámcem v sektoru Bílá kniha o telekomunikační politice (RSA, 1996).

V roce 2006 byl přijat zákon o elektronických komunikacích, který zasahuje do oblasti ICT v Jihoafrické republice naprosto zásadně (RSA, 2005). I když v minulosti nefungovala koherentní národní politika a legislativa nebyla úplná, neziskový sektor, včetně toho ženského byl aktivní.

5.2 Střední Asie – země bývalého Sovětského svazu

Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Kazachstán, Kyrgystán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán.

5.2.1 Charakteristika oblasti

Rusko si na tyto země kladlo nároky již od poloviny 18. století. Všechny 8 zemí se stalo okolo roku 1920 součástí Sovětského svazu. Každá z těchto zemí je složena z různých etnických skupin. Ačkoliv úřední řečí byla ruština, původní etnické jazyky přežily a byly využívány k neformální a soukromé komunikaci především v oblastech mimo městské osídlení. Etnické tradice a kultura, včetně náboženství byly silně ovlivněny sovětskou doktrínou, a především náboženství je ve velké míře v současné době potlačeno.

Tyto země byly dále ovlivněny programy kolektivizace a industrializace a infrastruktura byla rozvíjena určitým způsobem. Zemědělské aktivity byly rozděleny po různých republikách, stejně jako další hospodářství. Tato kombinace vnitřní vzájemné závislosti nutila obyvatele zemí k migracím přes původní hranice jednotlivých zemí. Z tohoto důvodu docházelo po rozpadu Sovětského svazu k etnickým konfliktům a ekonomické stagnaci, kterou zapříčinila i politická nestabilita.

5.2.1.1 *Infrastruktura*

Sovětský režim vyžadoval úplnou zaměstnanost a reguloval příjmy všech obyvatel. Státní subvence a fixní ceny měly vliv na velmi nízké příjmy. Systém dále kontroval sociální a zdravotní pojištění, pod jeho vlivem bylo i primární a sekundární školství. V době sovětského svazu byly všechny skupiny obyvatel 100% gramotné. Veřejná infrastruktura, včetně veřejných zdrojů vody, tepla a elektřiny, systém silnic pro dopravu a v neposlední telekomunikace byla svým způsobem rozvíjena.

5.2.1.2 *Status žen*

V období sovětské nadvlády lze hovořit o jisté podpoře statutu žen. Ženy měly přístup ke vzdělání zdarma, stejně jako ke zdravotní péči, zdravotnímu a sociálnímu pojištění a ostatním sociálním výhodám jako je například podpora pro matky, včetně těch svobodných. Podpora mateřství vedla k tzv. heroizování žen matek, což mělo negativní vliv na jejich další životní příležitosti. Ženy se také stále více prosazovaly v ekonomickém a politickém životě, staly se také důležitou pracovní silou. Jejich zastoupení v politických strukturách však nebylo rovné. Jen nízké procento žen bylo zaměstnáno na pozicích vyššího managementu a v rozhodovacích pozicích. Ženy většinou pracovaly ve stereotypně jim určených oblastech jako je školství nebo služby. Existovaly platové rozdíly mezi muži a ženami, k úplnosti je třeba dodat, že na ženách stále zůstávala péče o domácnost – můžeme tedy mluvit o tzv. dvojí zátěži.

Navzdory těmto nerovnostem ženská participace v sovětském ekonomickém a politickém životě přinesla ženám mnoho důležitých dovedností; je to především schopnost pochopit co se skrývá za ekonomickými a politickými procesy a celkovou strukturu společnosti.

5.2.1.3 *Občanská společnost*

Po většinu sovětského období byla veškerá nevládní či nekomerční činnost zakázána. Fungovaly jen profesní, školní a kulturní organizace pod kontrolou komunistické strany.

Během období glasnosti od roku 1980 do roku 1991 existovaly 2 typy občanských organizací. První, neformální, fungující většinou pouze lokálně, sdružovala skupiny různých zájmů. Byly málo organizované a nezávislé na státu a často nahrazovaly mezery v sociálních službách. Druhým typem byly vládou zřizované organizace GONGO, které kontrolovaly dění a dostávaly finanční i materiální podporu od státu. Po rozpadu Sovětského svazu roku 1991 a změně politické a ekonomické situace se změnila i situace neziskového sektoru.

5.2.1.4 Ekonomická situace

Všech 8 zemí deklarovalo nezávislost, ačkoliv žádná z nich nebyla schopná zajistit sociální, politické a ekonomické standardy. Poměrně dobře zajištěná infrastruktura a sociální služby se staly pro tyto země finančně náročné z důvodů limitovaných národních rozpočtů. Objevují se problémy s konkurenceschopností výrobků na volných trzích, což má vliv na zavírání podniků a tedy i zaměstnanost obyvatel. Dále se akcentuje etnická různost a vliv svobodného světa na původní styl života.

1998 byl rokem finanční krize Ruské federace s přímým vlivem na stále ještě vnitřně závislé republiky. I přesto že, ekonomiky jednotlivých zemí pomalu zaznamenávají růst, platy jsou stále velmi nízké a ceny zboží vysoké. Ve společenské oblasti to má vliv na novou ekonomickou nerovnost.

5.2.1.5 Politika ICT

V každé z 8 zemí existuje národní agentura pro regulaci telekomunikačního sektoru. Tyto agentury fungují pod národními ministerstvy nebo jako úzce spolupracující oddělení spadající pod vládu. Telekomunikační sektor, tedy i hlavní internetoví poskytovatelé jsou monopolní. To znamená, že internet je kontrolovaný jednotlivými vládami a to neumožňuje ani malou soutěž pro poskytovatele a zlepšování tak jednotlivých služeb. Neexistují žádné vládní programy pro rozvoj veřejných informačních strategií. Otázkou je, jestliže by existovaly, zda by to mělo vliv i na regiony, vzdálené daleko od hlavních měst.

5.2.1.6 Přístup k ICT

Přístup k ICT závisí na mnoha faktorech; jako je telekomunikační infrastruktura, dostupnost a dosažitelnost internetu, rychlost a kvalita připojení, hardware, software a technické služby a technická podpora. Můžeme říci, že v zemích středních Asie je velmi málo poskytovatelů a vlastně i možnost dostupnosti jednotlivých internetových služeb. Největší rozdíly jsou mezi venkovem a hlavním městem a ICT tedy ovlivňuje velmi malou část populace. Omezení není jenom geografické, ale i finanční; jde především o vysokou cenu hardwarových a softwarových aplikací. Technické služby a technická podpora je velmi drahá a neodpovídající.

5.2.1.7 Vzdělávání v ICT

Dědictví sovětského vzdělávání můžeme v této souvislosti hodnotit pozitivně. Existuje tu silná tradice vzdělávání v počítačové vědě na úrovni vyššího školství, ale je nutné zdůraznit, že naprostá většina studentů jsou muži. V poslední době je možné zaznamenat malý nárůst dívek, genderová nerovnost je ale stále extrémně vysoká. IT specialisté pocházející ze zemí bývalého sovětského svazu mají dobrou pověst pro své znalosti a schopnosti a mnoho z nich našlo uplatnění v zemích hospodářského Severu. Ti, co zůstali v republikách, našli zaměstnání ve velkých, většinou hlavních městech.

Ve městech je také institucionální nabídka počítačových kurzů a obecně lze říci, že stále přetrvává nedostupnost a nákladnost internetu. Počítačové dovednosti je možné získat v různých soukromých tréninkových centrech, která jsou ovšem velmi nákladná. Je také důležité zmínit, že pro danou zeměpisnou oblast jsou elektronické zdroje dostupné především v ruštině a až poté v jednotlivých národních jazycích. Většina zdrojů, které jsou založené na webové platformě jsou především v angličtině.

5.2.1.8 Propojení organizací a jednotlivců

Počet organizací a jednotlivců pravidelně využívající internet je stále velmi nízký s ohledem na celkovou společnost. Množství místních registrovaných domén je také velmi omezené, ačkoliv informace, které jsou online jsou k dispozici v jednotlivých jazycích. Dalším z důvodů nízké participace je nedostatečná znalost angličtiny, která je dominantním jazykem internetu.

5.2.1.9 Ženské organizace

Díky vlivu Pekingské konference konané pod záštitou OSN v roce 2005 je možné v zemích střední Asie nalézt institucionálně podporované organizace, které se zaměřují na podporu žen. Z původních výborů žen vznikly Organizace žen a Ženské odbory. Vznikly ale i nové problémy s legislativním rámcem, financováním a sdružováním v rámci státního uspořádání, z toho vyplývají omezení týkajících se profesních a technických kapacit a tedy i využívání ICT v jejich činnosti.

Organizace využívají k financování své činnosti nadnárodní organizace a nadace. Mezi ty nejvýznamnější patří: Women's Information Network for Asia and the Pacific (WINAP), program OSN – Gender in development (GID), Network of East-West Women (NEWW), Open Women Line Program (OWL).

5.2.2 Arménie

Arménie je obklopena Ázerbájdžánem, Gruzíí, Iránem a Tureckem. Nezávislost na Sovětském svazu získala roku 1991. Populace dosahuje hodnot okolo 3,5 milionu, více než polovina obyvatel žije pod hranicí chudoby. Nezaměstnanost místně překračuje 20%. V souvislosti s rostoucími náklady se s nedostatkem finančních prostředků snižuje kvalita a dostupnost lékařské péče.

5.2.2.1 Možnosti ICT

Ministerstvo pošt a telekomunikací reguluje telekomunikační sektor. Telekomunikační společnost ArmenTel je z 90% privatizovaná, užívá si svého monopolního postavení, které jí zákon potvrdil až do roku 2009. Mimo ArmenTel existují pouze 2 další komerční poskytovatelé; jsou to ArmenCo a ACC. Nekomerčním poskytovatelem internetového připojení je YeriPhysics, který patří pod NATO a je využíván vzdělávacími organizacemi jako přímý poskytovatel internetových služeb. Z tohoto rozložení trhu jasně vyplývá, že ceny za internetové služby jsou vysoké, i když poskytované připojení je nekvalitní a pomalé. Ženské organizace uvádějí, že částka, kterou platí za poskytování internetových služeb je mezi 50 a 114 dolary měsíčně.

V Arménii podle statistik z roku 2003 jsou 4 internetové IP adresy na 1000 obyvatel. Je velmi obtížné získat data, která by byla nějakým způsobem genderově citlivá a mapovala počet žen využívající ICT ať už pro osobní, vzdělávací nebo ekonomické účely.

Existují snahy jak získat méně nákladný, efektivnější přístup k internetu pro neziskové organizace. Byla snaha vytvořit nezávislou, vzdělávací internetovou síť, která by byla využitelná v celé Arménii a propojila školy, univerzity, knihovny, neziskové organizace, včetně státních úřadů. Na tomto projektu se stále pracuje, cílem je snížit měsíční náklady na připojení k síti na třetinu. Všichni účastníci jsou propojeni elektronickým mailing listem pro efektivnější komunikaci.

5.2.2.2 Ženské organizace

Organizace pro školení neziskového sektoru a zdrojové centrum (NGOC) v roce 2002 pracovalo s 2 100 registrovanými neziskovými organizacemi, nabízí pro ně tréninky, vstupy do databází, počítače k využití, laserové tiskárny, fax, kopírovací zařízení, email a internetové služby. Tuto možnost využívají ženské neziskové organizace jako je například Svaz žen Arménie. Toto zdrojové centrum je podporováno Ministerstvem spravedlnosti.

5.2.3 Ázerbájdžán

Ázerbájdžán leží u Kaspického moře, jeho sousedy jsou Arménie, Gruzie, Irán a Rusko. Populace je 7,7 milionu obyvatel, z 93% jsou obyvatelé šiiťští muslimové.

Země čelí stejným problémům jako ostatní v regionu. Jde o zastavení dodávek pomoci, nízký podíl tradičního obchodu, vysokou inflaci a vysokou nezaměstnanost. Dalším z důležitých aspektů ovlivňujících ekonomickou situaci je válka v Čečensku.

Ázerbájdžán je jedním z nejstarších exportérů ropy, ropná pole leží u Kaspického moře a udržují HDP země na poměrně dobré úrovni s ohledem na ostatní země regionu.

5.2.3.1 Možnosti ICT

Otázkou ICT se zabývá Ministerstvo komunikací, reguluje telekomunikační sektor. V roce 1997 byl přijat zákon o telekomunikacích, který určuje státního operátora AzerTel. V Ázerbájdžánu existuje seznam 200 000 čekatelů na novou telefonní linku a téměř 700 vesnic nemá žádné telekomunikační spojení. Pouze v hlavním městě Baku je možné se připojit na internet ke komerčním poskytovatelům. Jsou to: AzEuroTel, ADANet, AIS, IntraNS, Artel, Azenin, AzCom, Banket, Inteko a Azeronline. Existují však i 2 nekomerční dodavatelé AZNET a Akademie věd. Internetové spojení k globální síti je zajišťováno přes satelity, které jsou propojeny s poskytovateli v Rusku, Turecku, Velké Británii a Spojených Státech. Připojení stojí podle reportu ženských organizací 60 dolarů měsíčně.

Neexistují žádná data, která by se týkala počtu žen v informační vědě nebo jejich zastoupení ve vzdělávacích institucích. Vyplývá to z celkového postavení žen ve vzdělávání. Mohou navštěvovat pouze základní úroveň.

Organizace IREX zprovoznila v Baku a v Gence 4 veřejná místa, která umožňovala přístup na internet. Jejich cílem bylo vytvořit regionální webové stránky a elektronický mailing list pro otázky lidských práv, práva a vzdělání. Jejich kurzů se zúčastnilo více než 2 500 lidí, včetně žen.

5.2.3.2 Ženské organizace

Během let ekonomické a politické transformace byl prosazován z vládních kruhů názor, že NGO nereprezentují důležité společenské záležitosti ani pomoc. Tato situace se postupně mění díky finanční podpoře z nadnárodních neziskových organizací. V současné době ale stále nejsou žádné ženské organizace podporovány státem.

Díky podpoře Mercy Corps/USAID Umbrella grant byla spuštěna internetová a intranetová stránka AzerWeb. Poskytuje prostor pro sdílení informací v otázkách humanitární pomoci ale také komerčního sektoru.

5.2.4 Gruzie

Gruzie hraničí s Arménií, Ázerbájdžánem, Ruskem a Tureckem, má přístup k Černému moři. Gruzie má 5 milionů obyvatel. Úřední řečí je gruzínština, rozšířena je ruština. Gruzie je nezávislá na Sovětském svazu již od dubna 1991.

Ekonomie Gruzie získává zdroje především z turistiky díky Černému moři a vodním zdrojům, ze kterých čerpá energii, kterou i vyváží. Hlavním politickým destabilizátorem ekonomie je blízká válka v Čečensku. Gruzie čelí velkému počtu uprchlíků z válečného konfliktu. 60% obyvatel žije pod hranicí chudoby. Míra nezaměstnanosti je 14%.

5.2.4.1 Možnosti ICT

Ministerstvo telekomunikací a pošt reguluje trh v telekomunikačním sektoru. 49% podílu státního operátora je privatizováno, existují dva poskytovatelé Sanet a Caucasus Network. Ti umožňují neomezený přístup na internet za 36 dolarů měsíčně.

V Tbilisi, což je hlavní město, existuje dalších 8 firem, které poskytují zprostředkování připojení, hardware a software.

Telefonní síť využívá 115 uživatelů z 1000 v městských oblastech. Na venkově je to 40 uživatelů na 1000 obyvatel. Mezinárodní operátoři jsou dostupní díky satelitnímu spojení z Moskvy. Existuje také optické spojení mezi Tbilisi a druhým největším městem Gruzie K'ut'aisi

Ani v Gruzii neexistují statistiky týkající se využívání internetu ženami.

5.2.4.2 Ženské organizace

Gruzínská legislativa týkající se neziskového sektoru je jedna z nejlepších v zemích bývalého Sovětského svazu. V Gruzii pracuje 34 ženských organizací, které zastřešuje Kongres gruzínských žen a Ženská unie Gruzie.

35% ženských organizací sídlících ve městech má přístup k emailu, 22% vlastní fax. V regionech téměř čtvrtina má počítač a přístup k emailu. Organizace dostávají podporu ze světa k tomu, aby využívaly ICT, tedy internetové připojení, web-design a služby web hostingu.

5.2.5 Kazachstán

Kazachstán je druhou největší zemí bývalého Sovětského svazu po Rusku. Hraničí s Ruskem, Čínou, Kyrgystánem, Turkmenistánem a Uzbekistánem. Populace dosahuje 16,7 milionu obyvatel. Silnou populací v Kazachstánu jsou ze 46% sunnitští muslimové, dále pak 35% Rusů. Kazachština patří do skupiny jazyků společně s turečtinou. Stále je ale dominantním jazykem ruština.

Ekonomika země je založená na těžbě fosilních paliv, minerálů a kovů.

Třetina obyvatel země žije pod hranicí chudoby, míra nezaměstnanosti je 10%. Kvalitu života v zemi velmi ovlivnily škrty dotací ve zdravotnictví a školství, dále pak v sociální sféře byly sníženy benefity. Což mělo vliv na sociální vrstvy tedy i na ženy, hlavně na ženy samoživitelky.

5.2.5.1 Možnosti ICT

Kazachstán disponuje vyvinutou ICT infrastrukturou, která je využívána ke komerčním účelům, přístup k ní je ale limitován jen pro malou skupinu obyvatel. Ministerstvo dopravy a komunikací připravilo legislativní opatření a oddělení telekomunikací pošt má vše na starosti. V oblasti telekomunikací funguje volná soutěž pro místní, vzdálené spojení, mezinárodní služby; telefonní operátor je privatizován z 50%. V 16 městech je přístupný přímý internetový poskytovatel a 5 dalších poskytuje své služby ve venkovských oblastech země.

Většina uživatelů internetu žije v Almaty. Průměrná rychlost internetu je 56 kbps, cena mimo špičku je půl dolaru a ve špičce 1,50 dolaru. Pro komunikaci s ostatními státy je využívána satelitní komunikace a optické spojení Trans-Asia-Europe.

5.2.5.2 Ženské organizace

Aktivity neziskového sektoru jsou regulovány zákony a směrnicemi. Legislativní rámec podporuje vznik a fungování neziskových organizací, ačkoliv se to příliš neodráží na finanční podpoře. Problémy nastávají v komunikaci s úřady, která je komplikovaná a nejasná. Ženské aktivistky si stěžují na poplatky za registraci organizace a další úřední platby. V Kazachstánu je registrováno více než 100 ženských organizací, ale méně než třetina užívá emailovou adresu a má regulární přístup k internetu. Hlavní finanční podpora přichází ze zahraničních nadací a programů. Jedním z nejdůležitějších je Central asian sustainable development information network (CASDIN). CASDIN zajišťuje neziskovým organizacím počítače, faxy, kopírovací stroje a přístup k emailu.

Je zřejmé, že ženský neziskový sektor si uvědomuje důležitost využívání ICT jako nástroje pro bližší vzájemnou spolupráci a diseminaci informací. Stále ale čelí technickým finančním překážkám. Příkladem dobré praxe může být Kazakhstan women's information network, která slouží jako zdrojové centrum. Nabízí volný přístup do knihovny organizace, databáze NGO, k počítačům, internetu, emailu, faxu a kopírování. Dále spravují platformu www.cango.net.kg, která obsahuje databázi, bulletin, a několik mailing listů. Centrum dále nabízí tréninky a kurzy v ICT. Vše vzniklo díky podpoře UNDP Kazakhstan v roce 1997.

5.2.6 Kyrgystán

Leží mezi Kazachstánem, Uzbekistánem, Tádžikistánem a Čínou. Populace dosahuje 4,7 milionu. 52% etnických kyrgystánců jsou sunnitští muslimové, 18% Rusů a Uzbeků je 13%. Ačkoliv politická a ekonomická situace není dobrá, neziskový sektor využívá ICT ve velké míře díky rozvojovým programům mezinárodních finančních institucí.

Kyrgystán byl ovlivněn několika ozbrojenými konflikty. Po rozpadu Sovětského svazu to byla válka s Uzbekistánem a v současné době je Kyrgystán pod vlivem dvou skupin ozbrojených rebelů, kteří působí v jižní oblasti Kyrgystán.

5.2.6.1 Možnosti ICT

Prezident země reguluje a kontroluje poštovní a komunikační společnosti, vydává licence a ovlivňuje soutěž mezi jednotlivými společnostmi. Kyrgyztelecom je hlavním operátorem a je vlastněn státem a spravuje okolo 100 000 telefonních stanic. Díky investicím American intelsat byl vytvořen nový satelitový standard typu A, který je schopen přenášet digitální data a optické systémy. Telekomunikace byly podpořeny i Světovou bankou, která již existující spojení modernizovala.

Většina připojení se realizuje v hlavním městě Biškek, kde pracují 4 poskytovatelé Elcat, AsianInfo, Totel a Aknet. Dva projekty neziskového sektoru umožňují volný přístup k internetu; jde o Nadaci Soros a Freenet. V hlavním městě je také možné navštívit internetové kavárny a využít technické služby, které jsou dostupné jen tam. I zde neexistují genderové statistiky. Jsou zde k dispozici čísla, která reprezentují nedostatečný přístup k internetu. Pouze 0,27 uživatele na 1000 obyvatel.

Ačkoliv neexistují data o ženách uživatelkách internetu, můžeme najít data týkající se počtu dívek navštěvujících střední školy. Ze statistiky

je zřejmé, že dvakrát více dívek absolvuje střední školu, ale to se nijak neodráží na počtu žen IT specialistek. Nejvíce žen je i v Kyrgystánu zaměstnáno ve školství a zdravotnictví.

5.2.6.2 Ženské organizace

Ženské organizace v rámci místního neziskového sektoru jsou významné a těší se určitému vlivu. Z celkového počtu 1408 registrovaných neziskových organizací jich je 268 ženských.

InterBilim je nezávislá lokální nezisková organizace, která podporuje přístup k ICT svých nevládních kolegů. Poskytují kurzy základních dovedností při práci s počítačem. Další nadací, která podporuje ženský neziskový sektor a ICT je nadace Soros, která zaplatila vytvoření udržitelného přístupu k internetu. Část vzniklého konsorcia připravuje kurzy ICT pro ženy, spravuje internetová zdrojová centra, spravuje mailing listy, databázi NGO, nabízí webhosting a další elektronické služby.

5.2.7 Tádžikistán

Tádžikistán sousedí s Kyrgystánem, Uzbekistánem, Afganistánem a Čínou. Počet obyvatel je 6,4 milionu. 65% jsou sunitští muslimové etničtí Tádžikové, 25% Uzbeků, a 3,5% Rusů. Užívají vlastní jazyk, který patří do skupiny íránských jazyků, ruština je druhým nejpoužívanějším jazykem. Od roku 1991 do roku 1998 byl Tádžikistán ve válečném stavu, který byl zrušen až podpisem pod vlivem mezinárodních mírových sil. Tádžikistán je odkázaný na humanitární pomoc, kterou mu poskytuje Rusko a Uzbekistán.

5.2.7.1 Možnosti ICT

Ministerstvo komunikací spravuje legislativu a regulativy telekomunikačního sektoru. Státní operátor má monopol na lokální a mezinárodní spoje. Volná soutěž funguje jen mezi mobilními operátory. Internetové služby jsou stále limitované a velmi nákladné. Jsou k dispozici dva státní internetový operátoři a jeden komerční poskytovatel Babilon-T. Všichni poskytují své služby v Dušanbe, což je hlavní město Tádžikistánu. Telefonní síť je velmi málo rozvinutá na národní úrovni. Na 1000 obyvatel připadá pouze 37 telefonních stanic. Celkový počet IP adres byl v roce 2003 pouze 0,04 na 1000 obyvatel.

Mezinárodní organizace CADA poskytla místním neziskovým organizacím přístup k emailu, které je ale stále velmi nespolehlivé a neumožňuje tak pravidelnou komunikaci emailem. Report, který poskytly fungující neziskové organizace hovoří o nákladech 100 dolarů za měsíc za emailové služby a plný internetový servis.

5.2.7.2 Ženské organizace

Na dobrovolné báze fungovaly dvě sítě ženských organizací Mahallah a Hashar během sovětského režimu. V současné době fungují jako lobbyistické skupiny prosazující práva žen a neziskového sektoru vůbec, protože ten nemá v současné době u státní reprezentace silnou podporu. V Tádžikistánu funguje 21 ženských organizací a více než polovina sídlí v Dušanbe. Bohužel se potýkají s nedostatkem dotací. Pomohlo jim Women in development bureau, které financovalo projekt na vytvoření elektronické informační sítě, která bude podle plánů spojovat ženské neziskové organizace v celé zemi.

Mezinárodní organizace CADA poskytuje sekundární emailové služby za nízké poplatky přes satelitní komunikaci. Nadace Soros podporuje ICT v oblasti tak, že nabízí internetový přístup a tréninkové programy. Vydává také bulletin s informacemi o ICT v zemi a ve světě.

5.2.8 Turkmenistán

Turkmenistán sdílí hranice s Kazachstánem, Uzbekistánem, Afganistánem a Íránem. Populace je 4,5 milionu. 77% jsou sunnitští muslimové turkmenského etnika, dále zemi obývají Uzbekové, Rusové a Kazaši. Turkmenové mají vlastní jazyk, druhým úředním jazykem je i zde ruština. Ekonomika je založena na zemědělství, těžbě plynu a ropy. Zadluženost země přesahovala v loňském roce 2 miliardy dolarů. Z toho vyplývá, že vláda není schopná udržet úroveň sociálních a veřejných služeb.

5.2.8.1 Možnosti ICT

Ministerstvo komunikací reguluje telekomunikační trh od roku 1996, kdy byl podepsán zákon o telekomunikacích. Hlavním operátorem je TurkmenTelecom, je vlastněn státem a spadá pod Státní komunikační společnost, která je primárně odpovědná za internetové služby. Pouze emailová komunikace je dosažitelná díky soukromé entitě Ariana. Počet internetových uživatelů, jak je zřejmé z popisu situace, velmi nízký. V současné době probíhají reformy, které by situaci měly změnit. Mají za cíl ekonomické a sociální změny a součástí reformy i podpora rozvoje vyspělých informačních technologií.

Většina uživatelů internetu sídlí v hlavním městě Ašgabatú. Připojení k internetu je možné pouze přes telefonní linku a rychlost se pohybuje kolem 9600 bps. V roce 2005 bylo funkčních 35 turkmenských internetových stránek Z 19 Turkmenistánských ministerstev má webovou stránku pouze Ministerstvo komunikací.

5.2.8.2 Ženské organizace

V Turkmenistánu je celkem 150 neziskových organizací. Nejméně 30 z nich lze považovat za ženské organizace. Ženské organizace se registrují v rámci Unie, která spadá pod Ministerstvo spravedlnosti a má se zabývat problémy žen a statusem žen ve společnosti. Některé z ženských organizací umožňují přístup k počítači svým klientkám a nabízí také omezený přístup k internetu. Problémem je nejen špatná infrastruktura, ale i technické a finanční bariéry.

5.2.9 Uzbekistán

Uzbekistán sousedí s Turkmenistánem, Tádžikistánem, Kyrgystánem, Kazachstánem a Afganistanem. Jde o největší stát v oblasti Střední Asie, populace dosahuje 25 milionů obyvatel. Z 80% je populace složena z sunnitských Muslimů uzbeckého etnika, menšinami ve státě jsou Rusové, Tádžici a Kazaši. Uzbekština je oficiálním jazykem vedle hojně rozšířené ruštiny. Uzbekistán je třetím největším producentem bavlny na světě, dále vyváží plyn, minerály a ropu. 60% obyvatelstva žije v rurálních oblastech, pod hranicí chudoby žije velká skupina obyvatel, ale oficiální míra nezaměstnanosti je pouze 5%. Zahraniční dluh činí 3 miliardy dolarů.

5.2.9.1 Možnosti ICT

Politika informačních technologií a telekomunikací je regulována Ministerstvem pro komunikace. Hlavní operátor je vlastněn státem. V Taškentu a Samarkandu je vyvinutá telefonní síť a rozšiřuje se i ostatní infrastruktura. Na 1000 obyvatel vychází 65 telefonních stanic. V oblasti poskytování internetových služeb je státem zřizovaný poskytovatel UzPak. Navzdory státnímu monopolu existuje řada subdodavatelů internetových služeb, kteří jsou podporováni Světovou bankou a dalšími mezinárodními organizacemi např. UzNet nebo UzSci Net. V roce 2000 bylo v Taškentu registrováno 32 licencovaných dodavatelů Internetových služeb.

V Uzbekistánu je kolem 50 000 pravidelných uživatelů internetových služeb. Ženské organizace uvádějí, že měsíční náklady na připojení k internetu je okolo 30 dolarů měsíčně.

5.2.9.2 Ženské organizace

Nový zákon o neziskových organizacích zkrátil registrační dobu a další nevýhodná ustanovení a podnítil tedy vznik dalších organizací v zemi. Státní zastoupení ale stále bojuje podle reportu ženských aktivistek s tím, že nevládní často znamená protivládní a to se také podepisuje na možné finanční podpoře.

Organizace, které podporují ženy v užívání ICT jsou členy v projektu Economic reform and development in central Asia (PERDCA) a SilkNetu, což je systém poskytování emailových služeb.

5.2.10 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT ve Střední Asii

Faktory, které limitují užívání ICT jsou především v tom, že ženy nemají přístup k určitým technickým dovednostem proto, že chybí dostatečné technické zázemí, včetně hardwaru a softwaru. Dále je to nedostatek finančních zdrojů pro zabezpečení těchto zařízení.

Za zmínku také stojí to, že ženy mají nedostatečný přístup k dalšímu vzdělávání. Jde nejen o kurzy celoživotního vzdělávání, ale i přístup na konference a semináře pořádané pouze ve velkých a často vzdálených městech. V zemích bývalého Sovětského svazu často chybí podpora vlády a vhodná legislativa.

Ženy si dále uvědomují podle výzkumů (Shivdas, Meena, 2005), že ICT je nástroj pro lobbying a tedy pro prosazování a ochranu jejich zájmů. Sekundárními faktory digitální propasti je omezená znalost anglického jazyka, z toho vyplývající limitované možnosti využití celé škály příležitostí, které nabízejí informační technologie a online sítě působící na celém internetu.

5.3 Ostrovy v Tichém oceánu

Federální státy Mikronésie, Nová Kaledonie, Papua Nová Guinea, Samoa, Šalamounovy ostrovy, Tonga, Vanuatu a Fidži.

Ostrovy v Tichomoří jsou jedny z nejpomaleji se adaptujících zemí na realitu informační superdálnice, z participace na digitálním věku jsou vyloučeny téměř úplně. V dalších odstavcích se budu snažit analyzovat pozitivní a negativní vlivy, které mohly ovlivnit nedostatečný přístup k ICT a samozřejmě i negativní vliv na postavení žen ve společnosti a prohlubování digitální propasti.

Zatím pouze málo ženských organizací v dané lokalitě využívá webových stránek jako nástroje pro propojování ženských organizací, pouze na ostrovech jako je Fidži, Papua Nová Guinea a Francií podporovaná Nová Kaledonie, existují možnosti připojení se k internetu a určité technické zázemí.

Mnoho ženských neziskových organizací má potíže s vstupem do elektronického prostoru kvůli limitovaným finančním zdrojům a vládnímu rozpočtu, který přímo nepamatuje na ženy, mládež a další sociálně vyloučené obyvatele, je obtížné získat technické vybavení a software k připojení k internetu. Monopol poskytovatele a tím pádem vysoké ceny vedou k velkému omezení možnosti přístupu k ICT.

Dalšími důvody malé participace na ICT je především cena, nedostatek znalostí pro tvorbu webových stránek, počítačová gramotnost a v neposlední řadě také obavy z ICT.

Ženské organizace pro komunikaci využívají osobní a přímou komunikaci. Což znamená, že si společně vyměňují zkušenosti, dobrou praxi a informace vůbec na workshopech, seminářích a na základě osobních kontaktů. Ženské organizace také využívají k práci telefon, fax, bulletiny a tradiční poštu.

Nejvyužívanějším médiem v regionu je stále rozhlas, především kvůli široké nabídce stanic a programů a také z důvodu jazykové rozmanitosti.

5.3.1 Federativní státy Mikronésie

Jde o státy v Severní části Tichého oceánu, mezi ostrovem Havaj a Indonésií. Státy jsou Phonpei, Yap, Truk a Kosrae. Leží v tropickém klimatu s obdobími silného deště, především ve státech lokalizovaných jihovýchodně, které se nacházejí v pásu tajfunů. Ostrovy jsou zdrojem dřeva, mořských produktů a minerálů, které se těží z moře.

Mikronésie je od roku 1986 konstitucí a spadá pod oblast vlivu Spojených států. Spojené státy dotují tuto zemi 1,3 miliardami dolarů. Infrastruktura je nerozvinutá. Ekonomické aktivity se soustředí především na zemědělství a rybolov.

5.3.1.1 Možnosti komunikace

Od roku 1995 funguje na ostrovech 8000 telefonních linek. Neexistuje možnost mobilní komunikace. Zemi propojují 4 Intelsaty, které umožňují krátkovlnnou komunikaci, kterou využívá vláda pro informování obyvatel a téměř každá rodina má domácí přijímací stanici.

5.3.2 Fidži

Fidži je nezávislé na britské koruně od roku 1970. Během let 1987-1990 byla v zemi občanská válka mezi původními obyvateli a přistěhovalci z Indie. Indové v současné době tvoří 44% z celkové populace. V roce 1997 bylo vyhlášeno konstitucí a roku 1999 proběhly regulérní demokratické volby.

Ostrov obývá cca 900 000 lidí. 91,6% obyvatel starších 15 let jsou gramotní. Ekonomika se zaměřuje na těžbu dřeva, minerálů a mořských zdrojů. Dále je Fidži jedním z největších exportérů cukru a získává prostředky z rozrůstajícího se turistického průmyslu.

5.3.2.1 Možnosti komunikace

Přístup k internetu byl spuštěn v roce 1995 v rámci 6 měsíčního zkušebního provozu, na kterém se podílela Univerzita Jižního Tichomoří a Telecom Fidži. Úroveň připojení byla akceptovatelná, ale poplatky za připojení byly příliš vysoké. Společnost Fidji Internet/Internet Group využila služeb poskytovatele, který nesídlí na ostrově, což byla příčina velmi vysokých poplatků. Dalším problémem je webový hosting. Fidži využívá služeb amerického poskytovatele, který nastavil ceny také neobvykle vysoko. Z toho tedy vyplývá, že cena za přístup k internetu blokuje další rozvoj obchodu, průmyslu a samozřejmě společnosti.

V roce 2003 bylo na ostrově 65 000 telefonních připojení, mobilních telefonů přes 4400.

5.3.3 Nová Kaledonie

Nová Kaledonie byla kolonializována Británií a Francií. Roku 1853 byla prohlášena francouzským teritoriem a sloužila pro deportace vězňů až do roku 1853. Během 80. let 20. století došlo k vyhlášení nezávislosti na Francii. Nová Kaledonie má více než 20% všech známých zásob niklu na světě. Pouze malá část státu slouží jako zemědělská plocha. Země je stále odkázaná na subvence Francie. V současné době se rychle rozvíjí turismus.

Populace je tvořena více než 200 000 obyvatel. Původní obyvatelé jsou zastoupeni ve společnosti 40%, Evropané 37%, ostrov dále obývají Vietnamci, Indonésané a Polynésané. Francouzština je oficiální jazyk a 33 melanésko-polynéských jazyků.

5.3.3.1 Možnosti komunikace

Od roku 1995 přibýlo 44 000 telefonních linek, 825 mobilních telefonů.

5.3.4 Papua Nová Guinea

Papua Nová Guinea je druhý největší ostrov vůbec. V roce 1885 byla rozdělena na 2 části – německou a britskou. Později, v roce 1902, ostrov připadl Austrálii. Nezávislost byla vyhlášena v roce 1975.

Ostrov je hornatý, pro zemědělství se využívají pobřeží a úbočí hor. Ostrov leží v tropickém pásu. Úředním jazykem je angličtina a několik místních jazyků. 72,2% obyvatel starších 15 let jsou gramotní.

Ekonomika je postavena na zemědělství, těžbě mědi, ropy a zlata, které jsou určeny na vývoz. Země stále dostává subvence od Austrálie a Světové banky.

5.3.4.1 Možnosti komunikace

Na ostrově je k dispozici 44 000 telefonních linek, nejsou zde žádné poskytovatele mobilních služeb.

5.3.5 Samoa

Nový Zéland okupoval německý protektorát Západní Samoa od roku 1914. Po válkách pokračoval v teritoriální nadvládě až do roku 1962, kdy se ostrovy staly prvním polynéským nezávislým ostrovem. Od roku 1997 se Západní Samoa jmenuje pouze Samoa.

Populace dosahuje 180 000. 97% obyvatel je gramotných. 90% obyvatel jsou etničtí Samoané. Oficiálním jazykem jsou angličtina a samoanština. Ekonomika je závislá na rozvojové a zemědělské pomoci. Zemědělství zaměstnává dvě třetiny pracovní síly. Mezi nejhlavnější produkty patří kokosový olej a dř. Rozvíjejícím se zdrojem financí je i turismus.

5.3.5.1 Možnosti komunikace

Telefonních linek na ostrově je 8000 a k dispozici je i 1200 uživatelů mobilních telefonů.

5.3.6 Šalamounovy ostrovy

Spojené království ustanovilo protektorát Šalamounovy ostrovy v 90. letech 19. století. Vlastní vládu získaly v roce 1976 a úplnou nezávislost o 2 roky později. Mezi největší problémy země patří vysoký deficit rozpočtu, odlesňování a malárie. Populace je 466 000. Největším etnikem jsou Melanésané 93%, Polynésané, Mikronésané, Evropané a Číňané jsou zastoupeni méně než procentním bodem. Na Šalamounových ostrovech existuje 120 původních jazyků, vedle oficiální francouzštiny a angličtiny. Ekonomika je založena na zemědělství, rybolovu a těžbě dřeva. Dále jsou vyráběny produkty z petroleje, které se vyvážejí. Na ostrovech jsou velké zásoby nerostného bohatství zinku, niklu, zlata a olova.

5.3.6.1 Možnosti komunikace

I zde je možné mluvit pouze o tradičnějších formách komunikace. Na ostrově je 7000 telefonních linek a 230 uživatelů mobilních telefonů.

5.3.7 Tonga

Tonga je součástí Polynéského království od roku 1945. Konstituční monarchií bylo ustaveno 1875 a pod britským protektorátem je od roku 1900. Tonga dosáhla své nezávislosti v roce 1970 a stala se součástí Společenství národů. Tonga je nejmenší monarchií na světě. Počet obyvatel dosahuje 105 000. Hlavní etnickou skupinou jsou Polynésané. Ekonomika je i zde založena především na zemědělství, mezi produkty patří kokos, banány a vanilkové lusky. Mnoho zemědělských produktů je dovážena z Nového Zélandu. Pouhých 10% HDP tvoří průmysl. Jde především o turismus.

5.3.7.1 Možnosti komunikace

Počet telefonních linek se pohybuje okolo 7000 a uživatelů mobilní komunikace bylo v roce 2003 117.

5.3.8 Vanuatu

Dříve známé jako Nové Hebridy, byly osidlovány Brity a Francouzi od 19. století. Ostrovy získaly nezávislost v roce 1980. Vanuatu se nachází v tropickém pásmu, klima je ovlivňováno jihovýchodním prouděním a hornatý terén ovlivňuje podmínky života na Vanuatu. Populace je téměř 200 000 obyvatel. Největší etnickou skupinou jsou z více než 90% Melanésané. Angličtina a francouzština jsou oficiální jazyky. Gramotnost obyvatel starších 15 let zde dosahuje pouze 53%. Hlavním zdrojem hospodářství je zemědělství, které není příliš rozvinuté. Dalšími ekonomickými aktivitami jsou rybolov a turistický průmysl. Co ovlivnilo život na Vanuatu bylo silné zemětřesení v listopadu 1999, které zničilo celou severní část ostrova.

5.3.8.1 Možnosti komunikace

Pouze 2500 telefonních linek je k dispozici a 121 uživatelů mobilních telefonů.

5.3.9 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT na ostrovech v Tichomoří

V tichomořské oblasti se nachází populace 7 milionů lidí, kteří mluví více než 2000 různými jazyky, s různou úrovní gramotnosti a s rozdílnými kulturními a sociálními způsoby komunikace. Důležitým prostředníkem k získání informací o životě tamních obyvatel jsou radiové vlny. Je to základní spojení s místními, mezinárodními a globálními informacemi. Komunikační struktury ostrovů v Tichém oceánu jsou stále pod vlivem bývalých kolonizátorů, kteří komunikační infrastruktury dotují. Jde především o Francii, Nový Zéland a Austrálii. Telefonní linky jednotlivých zemí spravuje vždy daná země a není zde žádná možnost, aspoň v blízké budoucnosti, na privatizaci telekomunikací.

Z nadnárodních neziskových organizací je vyvíjen tlak na vlády, aby se zasadily o rozvoj a přístup k ICT. Stále jsou ale v oblasti jedinými uživateli ICT zaměstnanci velkých firem, univerzitní pracovníci a lidé, kteří trvale žijí v oblasti a pocházejí z vyspělého světa. Otázkou zůstává, jak prosadit internet vedle rozhlasu. Internet spojil zeměpisně vzdálené země, překročil kulturní hranice ale většina ostrovů je stále konfrontována se základními problémy jako je: přístup k pitné vodě, základním vzdělání, zaměstnanosti a péči o zdraví.

Na posledním setkání Fóra pro ostrovy Tichého oceánu se jeho představitelé shodli na tom, že prosazení rozvoje internetu a přístupu k němu, bude prioritou pro ostrovy v tomto desetiletí. Můžeme toto tedy chápat jako první pozitivní krok k rozvoji ICT v oblasti. Výhodou je získání fondů z Nového Zélandu a Austrálie, z nichž některé jsou určeny přímo na podporu ženských organizací a činností, které se týkají žen.

V současné době rapidně vzrůstá počet služeb, které jsou v oblasti realizovány elektronicky. Přístup k internetu, jak již bylo zmíněno je umožněn především ve firmách, univerzitách a lidem s vysokou životní úrovní, kteří si mohou dovolit platit internetové připojení. Poskytovatelé provozují internetové služby až desetkrát dražší, než ve svých

domovských zemích. K dispozici jsou dvě možnosti připojení. Vytáčené přes telefonní linku a druhé přes speciální linku určenou pouze pro internet. Obě metody jsou určené pro přístup k již zpracovaným informacím a k emailu. Pouze speciální linkou je možné se dostat přímo k internetu. Cena (průměr ze všech 8 ostrovů) za telefonní vytáčení se pohybuje okolo 50 dolarů za měsíc, což je pro místní obyvatele téměř roční příjem. Připojení přes linku stojí v průměru všech ostrovů 2 795 dolarů.

Pro srovnání v Austrálii, Kanadě, Novém Zélandu a Spojených Státech Amerických stojí průměrně připojení přes vytáčení telefonní linky 16 dolarů. Je jasné, že tyto vysoké ceny nemohou pomoci k rozvoji ICT v oblasti ostrovů v Tichém oceánu.

Řešením by mohlo být vládou podporované vybudování infrastruktury, přístup investorů a tím pádem i rozvoj ekonomik. Klíčovým poté bude vstup dalších operátorů na dané trhy.

5.4 Asie

Filipíny, Indie, Indonésie, Japonsko, Korea, Mongolsko a Nepál.

Geograficky tyto země pokrývají jižní Asii (Indie a Nepál), jihovýchodní Asii (Indonésie, Filipíny, Korea) a východní část (Mongolsko) a dálný východ (Japonsko). Jde o nejméně rozvinuté země jako je Nepál, rozvojové země jako Indie, Filipíny, Indonésie a Mongolsko. Dále pak nově industrializovanou Koreu a Japonsko, které patří k nejvyspělejším ekonomikám světa a do této skupiny patří jen geograficky.

Všechny zmíněné země zaznamenaly vzestup během posledních dvou dekád. Japonsko se například umístilo jako 7 nejvyspělejší země na světě, Jižní Korea je nazývána ekonomickým tygrem. V obou zemích proběhl rozvoj infrastruktur, včetně telekomunikační, která byla modernizována. Vedle obchodu a finanční liberalizace, byly k ekonomickému rozvoji využity telekomunikace a informační technologie. Filipíny a Indonésie dosáhly dobré úrovně rozvoje, postoupily do středně příjmových zemí, jsou průmyslové, orientované na export a modernizují telekomunikační infrastrukturu. Zůstává ale jistá nerovnost mezi venkovskými a městskými oblastmi.

Mongolsko se nachází ve fázi ekonomické transformace na tržní ekonomiku. Vláda definovala dlouhodobé cíle mezi kterými jsou rozvoj soukromého sektoru, implementace reforem a privatizace. Infrastruktura není stále na žádoucí úrovni.

Indické reformy začaly v 90. letech. Obchod a finanční služby jsou již privatizovány. Ekonomická transformace má vliv na rozvoj infrastruktury, speciálně na telekomunikační sektor.

Nepál je jednou z nejchudších zemí v regionu. Probíhají ale také ekonomické změny, které mění tradiční ruční výrobu a sektor služeb. Země se potýká s nedostatečnou infrastrukturou, nedokonalými

telekomunikacemi nedostatkem kvalifikovaných lidí. Části v hornatém terénu a vzdálené oblasti mají problém s přístupem k telekomunikační síti.

5.4.1 Charakteristika oblasti

5.4.1.1 Demografie

Počet obyvatel v celé monitorované oblasti dosahuje půl miliardy, v Indii 207 milionů, 126 milionů v Japonsku, 72,9 milionu na Filipínách, 47 milionů v Korey, 21 milionů v Nepálu a pouze 2,4 milionu v Mongolsku. Obyvatelstvo v Indii, Nepálu a Indonésii je koncentrováno především v zemědělských částech zemí, ale infrastruktura je budována v částech urbanizovaných. Většina obyvatel Japonska (78,5%), Korey 84,5, Filipín (58,9) a Mongolska (62,4%) žijících v městech mají přístup k ekonomickým zdrojům, včetně infrastruktury.

Míra gramotnosti je vysoká, v Japonsku, v Korey, také na Filipínách a v Indonésii. V Indii a Nepálu je více než polovina obyvatel negramotných, žen více než mužů. Tyto statistické údaje ukazují na genderovou propast, především v Jižní Asii.

5.4.1.2 ICT

Rozvinuté ICT ovlivňuje způsob lidské práce a života, je důsledkem vzdělávání. Statistické ukazatele potvrzují nízkou participaci žen ve vědě a technologiích v sekundárních a terciárních úrovních vzdělávání. Studie (Shivdas, Meena, 2001a, s. 45-48) uvádí, že Japonsko Korea má nejširší základnu vědeckého a technického zázemí ve srovnání s počtem obyvatel, následuje Indie, Indonésie, a Filipíny. Vzhledem ke vzdělávacím trendům ve zmiňovaných zemích je zastoupení žen extrémně malé nebo žádné. Dalším aspektem, který ovlivňuje užívání ICT jsou jazyky. V Indii se mluví více než 1500 jazyky a dialekty, oficiálními jazyky jsou hindi a angličtina. Na Filipínách je oficiální řečí filipino a dalších 80 jazyků a dialektů, ale angličtina je také velmi rozšířena. V Indonésii je 5 hlavních etno-lingvistických skupin, oficiálním jazykem je bahasa. Většina Nepálců má vlastní jazyk nepali, vedle angličtiny, která se používá v celém údolí Kathmandu.

Angličtina však není využívána v Japonsku a v Korey.

Je zřejmé, že angličtina je jazykem internetu, a přesto je používána pouze v Indii a na Filipínách.

5.4.1.3 Telekomunikační sektor

V Indonésii telekomunikační síť pokrývá všechna hlavní města, ale infrastruktura v provinciích a ostrovech je velmi zanedbaná. V Indii je k dispozici 10 miliónů linek, které spravuje 18 000 poskytovatelů, ale telefonní služby jsou k dispozici pouze 20% vesnických oblastí. Telekomunikační síť v Indii je funkční pouze v Kathmandu a jen v několika dalších centrech. V těchto zemích, včetně Filipín je dostupnost nižší než je světový průměr (10 telefonů na 100 osob). V Japonsku a Korey je dostupnost telefonních linek nad světovým průměrem.

Malé rozšíření telekomunikační infrastruktury a nízká kvalita linek je nevhodná pro připojení k internetu využívající modem. Například v Nepálu je velmi obtížné zřídit vysokorychlostní připojení s ostatními částmi země, na rozdíl od spojení se s ostatním vyspělejším světem. Mají vlastní satelitní stanici, zařízení pro přenos dat s rychlostí 2400 bps – 4800 bps. V Indonésii padlo rozhodnutí o rozvoji komunikační infrastruktury, modernizace a národní integrace již roku 1976, kdy se začaly využívat satelity, tzv. Palapa. V současné době je telekomunikační sektor liberalizovaný a podnikání v oblasti poskytování připojení je nabídka velmi široká, včetně nadnárodních firem. Indonéská národní infrastruktura je rozvíjena v rámci programu Nusantra 21, která si klade za cíl spojení jednotlivých ostrovů a měst kabelem, vedeným pod mořským dnem nebo přes satelit. Filipínská vláda deregulovala většinu telekomunikačního sektoru v roce 1993. Legislativa podporuje volnou soutěž v sektoru poskytování internetových služeb. Tyto služby jsou k dispozici ve všech městech a městysích. Filipínská IT agenda pro 21. století si klade za cíl být Asijským vzdělanostním centrem.

Filipíny a Indonésie mohou čerpat finanční zdroje z organizace Plan of action for science and technology (ASEAN), který podporuje programy zaměřené na ICT v regionu Asie. Akční plán obsahuje podporu zakládání

telekomunikační infrastruktury, výměnu expertských zkušeností a lidských zdrojů.

Ekonomická restrukturalizace Indie má pozitivní vliv na telekomunikační sektor, v rámci které jsou budovány univerzální telekomunikační služby odpovídající mezinárodním standardům. Národní telekomunikační legislativa otevřela telekomunikační sektor soukromým podnikům pocházejícím z i mimo Indii. IT služby se rozšířily, nabízejí email, videokonference, mobilní služby, ISDN a další produkty. V současné době je k dispozici 90 000 km koaxiálních a optických kabelů pro přenos dat do vzdálených sítí.

Nepál nemá žádnou národní telekomunikační legislativu nebo regulativy pro datové služby. Nepálský Telecom odpovídá za infrastrukturu a služby. Pakety jsou přenášeny na protokolu X.25, služby jsou stále nedostupné v zemědělských oblastech a oblastech s obtížným hornatým terénem.

Mongolská strategie ICT 2010 pracuje na rozvoji ICT ve 3 oblastech, ve státním, soukromém a občanském sektoru. Státní pracuje na vytvoření informačně-technologického prostředí s volným tokem informací směrem k občanům.

Geografie zemí jako je Nepál, Indonésie a Mongolsko ovlivňuje možnosti propojení a užívání technologií. Využívá ty, které nejsou založeny na kabelové komunikaci, ale na optických metodách. V Indonésii jsou to především radiové vlny UUCP a Fidonet. Na Filipínách je využíván systém Fido, který distribuuje sítě, které podporují nízko nákladové brány k internetu.

5.4.1.4 Přístup k internetu

Internetové služby a využívání se rozšiřuje pod vlivem vznikajících telekomunikačních sítí a technologií, jak bylo zmíněno výše. V oblasti internetových služeb vede Japonsko s Koreou, následovány Filipínami a Indonésií.

5.4.1.5 Lidské zdroje

Z faktů vyplývá, že vzdělání je zásadní pro technický a technologický rozvoj.

Legislativa zaměřující se na rozvoj technologií v Japonsku a Korey obsahuje podporu lidských zdrojů, zaměřuje se na vzdělávání expertů a zvyšování počtu IT specialistů.

Filipínská vláda poskytuje speciální univerzitní kurikula a podporuje studenty v IT. Nepálská vláda zůstává v nabídce vzdělávání za ostatními zeměmi.

Mongolsko se vzdělávacími programy začalo v roce 1998. Veřejná internetová centra nabízí školení a workshopy v ICT. Občanská informační centra jsou podporována rozvojovým programem OSN, který pomohl s otevřením internetových kaváren, které vznikly především v hlavním městě. Pouze 2 internetová centra působí ve vzdálených provinciích. Dále stoupá počet studentů, kteří se orientují na výpočetní techniku a informační technologie, ve výběru IT povolání jsou podporovány i studentky. Podle výzkumu MOSTEC téměř 50% ze všech IT studentů byly dívky.

Indie dosáhla velkých úspěchů v budování průmyslu založeného na znalostech a průmyslu vytvářejícím počítačový software. Podporují rozvoj lidských zdrojů v IT oblasti obecně. Kromě univerzit a vládních institucí

jako je Indický institut technologií, Indický manažerský institut a Indický institut pro vědu, pořádají soukromé organizace počítačové kurzy. Každý rok v průměrně absolvuje tyto kurzy na 73 000 studentů. Znovu se ale setkáváme s nedostatkem generových dat, neexistují žádná čísla týkající se počtu žen a dívek, které absolvují počítačové vzdělávání.

V Japonsku existuje velké množství příležitostí pro vzdělávání v IT. Za zmínku stojí DAWN centrum v Osace. Ženské organizace podporované vládou využívají k IT kurzům síť veřejných informačních knihoven. Neziskový sektor zjistil, že je nutné založit skupinu pro technickou podporu. Nově vzniklá organizace tzv. „Compumentor“ nabízí levné technické služby, které poskytuje pro neziskové organizace na bázi dobrovolnictví. Compumentor využívají neziskové organizace a školy.

Korejská republika se potýká s nedostatkem informačních profesionálů, vláda založila národní tréninkový program zaměřený na informační vědu a telekomunikační studia.

Problém, kterému čelí Indie, Nepál, Indonésie a Filipíny se týká nedostatku specialistů, který je zde markantnější než ve vyspělém světě. Iniciativy těchto zemí se zaměřují na podporu vzdělávání, zaměstnanosti a zvyšování životní úrovně odborníků, aby mohly konkurovat nabídkám ze zahraničí, kam tito specialisté odcházejí.

5.4.1.6 Historie a situace ženských organizací

Ženské organizace působí od 1. poloviny 20. století ve všech analyzovaných zemích. Organizace byly založeny pro podporu politických práv žen.

V Jižní Koreji ženské hnutí začalo v období japonské nadvlády. Rychlá industrializace a hromadný vstup žen do průmyslových podniků vedl organizace k tomu, že se začaly zaměřovat na ženská práva, farmářek a těch, které žijí na okrajích měst. Od roku 1980 se místní

organizace zaměřují na práva dělnic, reformu legislativy, protestují proti americkým vojenským základnám a aktivně se podílejí na zlepšení stavu Severní Korey. Nyní je v zemi registrováno 3 614 ženských organizací.

V Indonésii je nejsilnější ženská organizace propojena s Komunistickou stranou. Byla založena v roce 1965, a stát tak určil platformu, která se oficiálně směla zabývat ženskými tématy.

Občanská společnost v Mongolsku byla formována až s příchodem demokracie v 90. letech 20. století. Zákony pro vznik neziskových organizací byly ustanoveny v roce 1997 a v současnosti je registrováno 1615 organizací, z toho 40 ženských. Zaměřují se na podporu participace žen v politice, vzdělávání, připravují programy pro podporu političek a manažerek.

V Indii se ženské hnutí začalo formovat až v souvislosti se společenskými změnami v 19. století, kdy se muži zasazovali o lepší podmínky pro ženy. Nejsilnější hnutí žen se poté zaměřuje na násilí na ženách, včetně znásilnění a vražd z důvodu nedostatku věna. V 70. letech se ženské organizace zaměřily na politická práva žen, pracovní práva dělnic a žen v neformálním sektoru. Organizace se dále zabývají dalšími společenskými problémy jako je např. v Indii rozšířený alkoholismus.

Nepálské ženy se začaly sdružovat po revoluci v roce 1950. Vznikla Asociace pro národní sociální služby, která registruje neziskové organizace. V Nepálu je oficiálně evidováno na 21 000 organizací, které byly založeny v distriktech Kathmandu, Bhaktapur a Lalitpur. Největší ženská organizace je Centrum pro ženy a rozvoj. Snaha o prosazení demokratického zřízení jde ruku v ruce s poskytováním informací a účasti v sítích mezinárodních a nadnárodních organizací. Nejdůležitějšími tématy ženského neziskového sektoru je násilí na ženách, nedostatek ochranné legislativy a neúčast žen v rozhodovacích pozicích.

Aktivismus japonských ženských neziskových organizací je podporován vládou, která zařadila gender do všech svých rozvojových plánů a založila národní agenturu týkající se ženských témat. Oficiálně je

registrováno 51 ženských organizací, ale pravděpodobně jich v zemi působí tisíce. Jsou založeny na práci dobrovolnic. Mnoho z nich nemá kanceláře s placenými zaměstnanci a nedostávají ani žádnou finanční podporu, což neumožňuje jejich další rozvoj.

5.4.1.7 Sociální situace žen v regionu Asie

Situace žen v regionu je podmíněna sociokulturními faktory, náboženstvím, etnicitou, rasou, třídou a finančními příjmy. Ženské organizace jsou heterogenní organismy, s různými ideologiemi a perspektivami. Více vzdělané, anglicky mluvící, městské organizace jsou více viditelné a snadněji prosazují své záměry. Nejvíce rostoucí ženské hnutí se nachází v Indii a na Filipínách.

V poslední době jsou ženské skupiny využívány nadnárodními organizacemi k monitorování situace žen v dané zemi. Tyto informace jsou pak využívány k analýzám, tzv. stínovým zprávám, které fungují jako lobbyingové nástroje pro prosazování ženských práv ve světě. Jednou z nejdůležitějších organizací při OSN je CEDAW (Společenství pro eliminaci všech forem diskriminace žen).

Struktury, styl vedení, zdroje, kapacity a sféra vlivu ženských organizací je velmi široká. Některé ženské organizace jsou neziskové entity, např. japonské fungují na dobrovolnické bázi a s velmi malými finančními zdroji. Odlišná situace je v Jižní Koreji, kde organizace mají přístup k externím finančním zdrojům. Organizace dostávají zdroje i od místních vlád, donory jsou soukromé osoby nebo finance čerpají z programů národních a nadnárodních organizací.

5.4.1.8 Možnosti ICT

Většina ženských organizací sídlí v městských oblastech – 81%, jde především o jejich mateřské organizace, v oblastech mimo město sídlí 19% většinou dceřiných organizací. Důvodem pro lokalizování organizací do měst, je hlavně dostupnost internetu a emailových služeb. Technikou využívanou pro přístup k internetu jsou osobní počítače, modemy a telefony. Pouze jedna nezisková organizace v Indonésii používá počítač firmy, která sídlí v blízkosti (Shivdas, Meena, 2001b, s. 123-124).

Počet počítačů v %

Počet počítačů v ženských neziskových organizacích%							
počet počítačů	Indie	Indonésie	Japonsko	Mongolsko	Nepál	Filipíny	Korea
0		10					
1-2	17	10	55	34		40	36
3-4	25	40	35			20	28
5-6	8	10	10	22		10	9
7-8	42	10		22		10	9
9-10		10					
více než 11	8	10		22		20	18
poměr počítačů : zaměstnancům na plný úvazek	1:1	1:0,9	1:1	1.1	1:4	1:0,7	1.1

Tab. 1 – Počet počítačů v ženských neziskových organizacích

Zdroj:

Z celkového vzorku vyplývá, že 27% organizací vlastní více než 11 počítačů ve všech svých pobočkách. Dále z výzkumu (Shivdas, Meena, 2001c, s. 206-207) vyplývá, že všechny organizace kromě jedné používají počítač pro psaní ve wordovém procesoru. Již méně NGO využívá

databázové programy pro zpracování informací do databází – jde o organizace v Indii, Mongolsku a Jižní Korey.

80% organizací v Japonsku zpracovává data do databází, využívají aplikací pro publikování a tvorbu webových stránek.

V Mongolsku je úroveň počítačových dovedností velmi nízká, využívají wordový procesor a excel, naopak je tomu v již zmíněném Japonsku. Většina ženských neziskových organizací používá v počítači hlavně wordový procesor.

Dostupnost emailu má zásadní dopad na pracovní postupy v neziskových organizacích. Komunikace využívající počítače usnadňují administrativu a získávání a rozšiřování informací, zmenšuje se počet faxových přenosů a klasické pošty. Počet telefonních hovorů ale zůstal na stejné úrovni.

5.4.2 Filipíny

Na Filipínách existuje telekomunikační zákon od roku 1994. Internetové a další datové služby musí být licencovány a pracují pod registračním číslem. Přístup k internetu zajišťuje 125 poskytovatelů, největší z nich je Metro Manila. Poskytovatelé nabízí vytáčené připojení hlavně v regionech, v ostatních částech se jedná o poskytovatele nadnárodní a ti nabízí přístup k službám zámořských firem, tito poskytovatelé se přímo napojují na sítě ve Spojených státech amerických, Hongkongu, Singapuru a Austrálii.

5.4.3 Mongolsko

V roce 1993 v Mongolsku nebylo téměř možné vlastnit rozhlas nebo televizní přijímač, infrastruktura se teprve začala rozvíjet. V roce 1996 pouze vládní agentury a klíčové rozhodovací organizace měly přístup k offline emailovým službám. Od roku 1996 vstoupil na trh první soukromý poskytovatel internetových služeb a v současné době je více než 4000 registrovaných internetových uživatelů.

5.4.4 Nepál

V Nepálu byl k dosažení email v roce 1993. Internetové služby se rychle šířily během posledních tří let. Nyní je k dispozici deset soukromých firem, včetně nadnárodních. V Kathmandu je 150 000 uživatelů internetu. Poskytovatelé jsou propojeni s indickým poskytovatelem ERNET2 a vytáčené připojení poskytuje UUCP. Některé neziskové organizace se experimentálně napojují na mezinárodní sítě jako je GreenNet ve Velké Británii a IGC v USA.

5.4.5 Indie

V Indii je vystaveno 400 licenci na poskytování internetových služeb, ale pouze 80 umožňuje infrastruktura tyto služby skutečně provozovat. Počet uživatelů rychle stoupá, v současnosti číslo dosahuje 7 milionů uživatelů. 38% uživatelů jsou studenti, 43% využívají lidé v firemní sféře. Co se týče genderového rozložení – 77% mužů ku 23% žen v roce 2003, což je více než v roce 1999, poměr byl 82 ku 18%.

5.4.6 Japonsko

Japonsko jsem do téhle kapitoly zařadila z důvodu geografické spřízněnosti. Svými technologickými možnostmi patří mezi nejvyspělejší země světa.

V roce 1998 užívalo internet v Japonsku více než 450 000 lidí, v roce 2002 již 10 milionů. Studie (Shivdas, Meena, 2003d, s. 158-159) zjistila, že zatímco celkový nárůst využívání internetu byl 49%, domácnosti využívali internet s nárůstem o 151% za jeden rok. Velký boom nenastal pouze v používání internetu, ale i dalších komunikačních technologiích – jako jsou mobilní telefony a další produkty. Neexistují ovšem žádná bližší genderová data, která by mluvila o využívání internetu ženami například v domácnostech.

5.4.7 Shrnutí fakt týkajících se užívání ICT v Asii

Existují jasné bariéry ve využívání ICT ženskými neziskovými organizacemi v daném regionu. Vnitřními faktory je nedostatek financí, organizační kultura organizací, včetně pracovní etiky a společenského postavení žen. Vnějšími faktory jsou infrastruktura, poskytovatelé internetových služeb, registrační podmínky a dostupnost příležitostí pro zvyšování kvalifikace v ICT.

Pro překonání překážek, které brání v rozvoji využívání ICT ženami, je třeba vypracovat podklady pro právní podporu žen, ženských organizací a lobovat za genderová témata, a vytvořit silné sítě mezi rozdílnými organizacemi pro výměnu dobré praxe.

Všechny zmiňované země, s různými možnostmi přístupu k internetu a různými možnostmi využití, vykazují jasný růst ve využívání ICT ke komunikaci, vzdělávání a obchodu. Ženské organizace zjistily, že ICT má zásadní vliv na jejich činnosti a díky internetu mohou prosazovat své cíle účinněji.

Stále jsou ale problémy s infrastrukturou, ty se objevují u 5 ze všech asijských analyzovaných zemí, proto vznikají technické bariéry. Využívání angličtiny jako dominantního jazyka často vyřazuje ženy. Je nutné zajistit ženám přístup ke studiu angličtiny a dalších evropských jazyků. Dále je nutné zajistit ženám vhodné tréninky v ICT. V analyzovaných zemích probíhá IT vzdělávání, ale není až na výjimky primárně zaměřeno na potřeby žen. Kurzy jsou pořádány ad hoc a nemají systém. Dalším problémem je nedostatek informací o tom, jaké zdroje poskytuje internet a jak jej efektivně využívat pro činnost, ať už jde o lobbying nebo o právní poradenství. Důležité je zmínit, že vedle psychologických bariér v užívání ICT se objevuje i to, že ženy mají málo času na další vzdělávání kvůli povinnostem, které od nich vyžadují jejich rodiny.

Jednoznačným důvodem, proč existuje digitální propast je nedostatek finančních zdrojů, o které by mohly ženské neziskové organizace žádat, výjimku tvoří Filipíny, kde jsou finance zajištěny díky státní podpoře. Japonské ženské organizace naopak nemají přístup k mezinárodním nadacím a místním fondům a čelí tak vážným finančním nedostatkům.

Řešením této situace by byla přímá pomoc státu a také implementace genderových politik do legislativy a struktur státu. Podpora účasti žen v rozhodovacích pozicích, zlepšení statutu žen ve společnosti, zlepšení spojení se zemědělskými oblastmi, rozvoj nízko nákladových technologií, zajištění dostupnosti ICT vzdělávání a v neposlední řadě podpora dívek v IT vzdělávání.

6 Vyspělé země – možnosti a přístup k ICT

6.1 Evropská unie

Česká republika, Maďarsko, Rumunsko a Španělsko.

K analýze jsem si vybrala země, které jsou zeměpisně situovány ve středu Maďarsko, východě Rumunsko a na západě Evropy Španělsko. V rámci Evropské unie se jedná o země méně rozvinuté a tomu odpovídá i situace s ICT. Záměrně jsem nevybrala země s rozvinutou infrastrukturou jako je například Německo, Velká Británie nebo Severské státy. Obsáhleji jsem se věnovala České republice.

Dlouhou dobu se mělo za to, že Evropané se v rozšíření a užívání ICT pohybují daleko za Severní Amerikou. Současná situace je jiná. Severní Evropa se nachází před USA v počtech počítačů a přístupu k internetu v celé společnosti. Jižní Evropa není zdaleka tak rozvinutá, ale v průměru je stále před zeměmi Střední Evropy, jejichž penetrace v užívání počítačů je střední až nízká.

Pro politiku Evropské unie je typický důraz na liberalizaci telekomunikací. Konstrukce nových infrastruktur a obecného rozšíření ICT je ponechána na trhu. Evropská unie a její členové se snaží stimulovat a směřovat rozvoj ICT. Vzhledem k tradici sociálních států, především v Západní Evropě, je vidět snaha redistribuovat zdroje. Jde o případy, je-li hardware, software, služby nebo vzdělávání nedostupné těm, kteří jsou v nerovném postavení nebo nemají přístup ke zdrojům.

Současná informační politika Evropské unie se pohybuje mezi orientací se na sociální začlenění svých občanů a zároveň volným trhem

(Henten, Anders, 2000). Národní a lokální vlády investující přímo do zmenšování digitální propasti, která je závislá na vzdělání a druzích problémů skupiny nebo oblasti. Zaměřují se na investice do vzdělávání, veřejného přístupu, podpory komunit, poskytování asistence nezaměstnaným, lidem žijícím se sociálních dávek a nízko příjmovým rodinám. Některé Evropské země nabízejí svým občanům tréninky v ICT, aby je podpořily při hledání a získání zaměstnání.

Evropská unie a politiky jejích členů se zaměřují na podporu informačních technologií a jejich finanční zabezpečení. EU dotuje programy na výzkum a rozvoj informačních technologií. I když je stále pozadu za Spojenými státy a Japonskem v produktivitě práce a vývoji inovací. Za tyto podpůrné programy EU utrácí miliardy eur. Strukturální fondy EU se soustředí na projekty, které jsou zaměřeny na stírání rozdílů mezi Jihem a Severem Evropy. Stejně jako Severní Amerika se Evropa nejdříve zaměřuje na veřejný přístup k ICT. Národní vlády začaly propojovat školy, knihovny a různá veřejná střediska. Od roku 2000 také stoupá počet domácností připojených na internet. Stále je ale většina fondů, inovačních programů a vzdělávacích investic zaměřena pouze na fyzický přístup, neřeší tedy sociální vyloučení, ale technologické zabezpečení. Teoreticky můžeme říci, že celá populace využívá výhod, které nabízí veřejný přístup. V praxi se to však nemusí vůbec projevit, pouze společnost s vyšším statusem bude požívat těchto výhod.

Dalším evropským specifíkem je to, že velká část z podpory určená na rozvoj a distribuci ICT nejde na zlepšení technické infrastruktury, ale na modelové projekty a informační kampaně. Dále se EU intenzivně zaměřuje na motivaci potenciálních uživatelů a na možnosti užívání ICT obecně.

EU se také zabývá bezpečností internetu pro jeho uživatele.

6.1.1 Česká republika

6.1.1.1 Úvodní charakteristika

Populace přesahuje 10 milionů obyvatel. Vláda České republiky se ve svém programovém prohlášení hlásí k cílům stanoveným v rámci tzv. lisabonského procesu. V možnostech moderních ICT vidí ČR příležitost a šanci k nastartování nového a dlouhodobě udržitelného rozvoje společnosti založené na znalostech. K jejich využití hodlá přistoupit jako k nástroji, pomocí něhož lze dosahovat růstu produktivity práce a celkové vzdělanosti, řešení celospolečenských problémů, jako je např. nezaměstnanost, začleňování znevýhodněných skupin občanů a nerovnoměrný rozvoj lidského potenciálu.

V České republice ženy a muži dosahují přibližně stejné úrovně vzdělání, přesto v počítačových a internetových dovednostech ženy stále zaostávají. Příčiny je proto nutné hledat v sociálních a strukturálních nerovnostech. Autor Cockburn (Cockburn, C, 1985, s. 167-197) ve své stati „Gendering people, gendering jobs“ poukazuje na psychosociální bariéry a rozdíly ve výchově chlapců a dívek, kdy jsou chlapci od raného dětství vedeni k technologiím a potřebě pochopit, jak přístroje kolem nich fungují. Dívky stejné socializační procesy učí roli technických antitalentů, které ústí v pozdějším věku v nezáměrný až strach z technologií.

Zkušenosti z různých iniciativ upozorňují na nevhodné pojetí vzdělávacích programů a kurzů pro ženy. Pozitivním příkladem mohou být například bezplatné IT kurzy pořádané neziskovými organizacemi. Kurzy jsou zaměřené na specifickou skupinu žen a vycházejí z jejich zájmů a potřeb.

Z nerovnoměrného zastoupení žen a jejich schopností v IT vyplývá řada nerovností v dalším životě. Mezi nejvýznamnější bezesporu patří příležitosti na trhu práce. IT průmysl je poznamenán výraznou vertikální i horizontální segregací na základě pohlaví. Ženy se sice v IT oborech

vyskytují čím dál častěji, ale jde zpravidla o nižší pozice charakteristické malými platy, špatnými pracovními podmínkami a vysokou nejistotou zaměstnání.

Pouze málo žen dosahuje vyšších pozic v managementu a správních radách IT firem a může tak získat kontrolu nad investicemi do technologického vývoje i produkce nových služeb v oblasti IT. Rozvojový fond OSN pro ženy (UNIFEM, 2000) zveřejnil v roce 2000 údaje, podle nichž v IT průmyslu na nižších pozicích, kam spadá např. vkládání dat, pracuje 85% žen, ale pouze 9% žen je zaměstnáno na středních a vyšších místech.

I v kontextu politických funkcí, z nichž je možné ovlivnit vytváření a implementaci národních, regionálních či globálních informačních a komunikačních politik (IT politik), je reprezentace žen velmi nízká. Vedle obecně malého zastoupení žen ve vyšších politických funkcích zde hraje roli také netransparentnost a úzké expertní zaměření IT politik. Ty se často zaměřují výhradně na technologické parametry rozvoje informační společnosti. Dobrá IT politika by však měla zohledňovat i další pozitivní a negativní aspekty rozvoje informační společnosti, včetně využití potenciálů IT k prosazování lepšího ekonomického, sociálního a politického postavení žen ve společnosti. Měla by se zabývat otázkami zneužití nových nástrojů IT například v obchodu se ženami, kauzách domácího násilí nebo propagaci rasismu či šíření pornografie.

Na nutnost zohledňování genderových hledisek a větší participaci žen na vytváření IT politik. Je třeba vytvářet analýzy dopadů současných IT politik na zdraví žen, rovné příležitosti na trhu práce či násilí na ženách ve světových regionech.

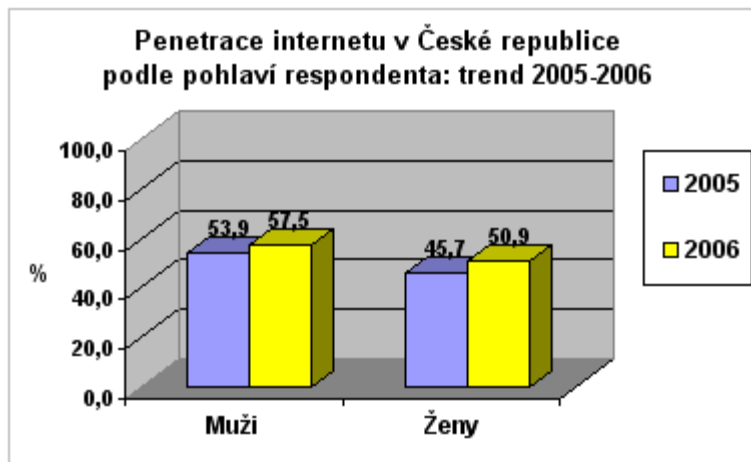
Přestože dostupnost IT je vnímána spíše jako problém rozvojových zemí, dotýká se i mnoha obyvatel ČR. Na lokální úrovni se jedná o rozdíly v přístupu k přínosům informační společnosti mezi příslušníky jednoho státu nebo komunity. Ty zpravidla vedou k dalšímu prohlubování sociální stratifikace. Mezi znevýhodněné skupiny patří především handicapované

ženy a muži a dále pak především ženy nad 50 let, nízko příjmové skupiny, tedy např. svobodné matky nebo nezaměstnané, především ženy z etnických menšin a lidi žijící v menších obcích. Rizikem je, že tyto skupiny mohou být vyloučeny nejen z přístupu k novým IT, ale i společnosti v širším měřítku (Jachanová Doleželová, Alexandra, 2007, 35-37).

První „World internet project“ výzkum v ČR byl uskutečněn v září 2005, nyní se po roce zúčastnilo výzkumu 1706 respondentů. Sběr dat byl proveden agenturou STEM za pomoci face-to-face rozhovorů, výzkumný vzorek byl reprezentativní vzhledem k pohlaví, vzdělání, věku, regionu a velikosti místa bydliště. Předkládané výsledky tedy můžeme pokládat za reprezentativní pro Českou republiku.

54,1% respondentů odpovědělo kladně na následující otázku: „Používáte Vy osobně internet, to je www stránky, e-mail nebo kteroukoliv jinou část internetu?“ (ano-ne). Otázka byla převzata na základě mezinárodní metodologie projektu.

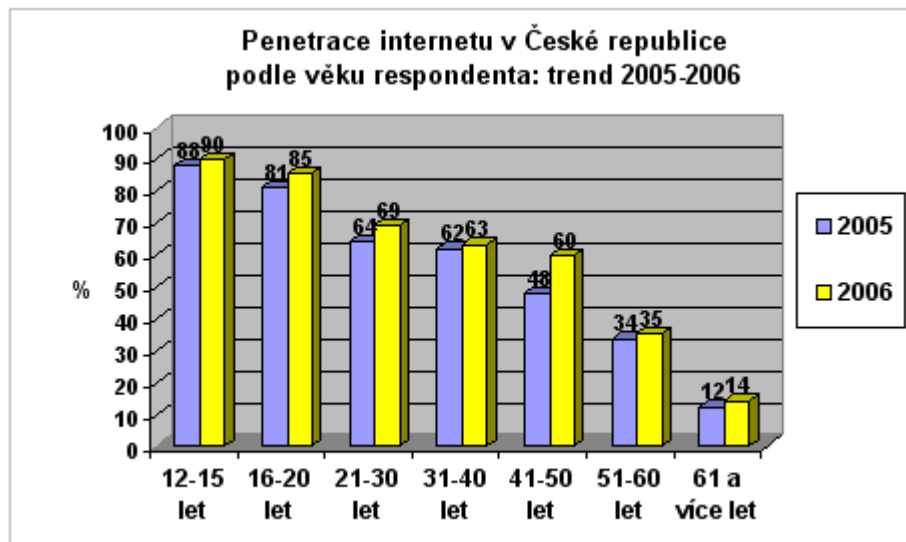
V roce 2005 na stejnou otázku odpovědělo kladně 49,6% lidí, celkový přírůstek za rok tedy byl 4,5% lidí. Pokud to přepočteme, tak můžeme říci, že asi 9% z těch, co v září 2005 internet nepoužívali, ho za rok začali používat (toto číslo je poněkud zkreslené, jelikož nebere v úvahu stárnutí populace, ve skutečnosti je o něco nižší).

Graf č. 1 Penetrace internetu v České republice podle pohlaví

Zdroj: agentura STEM

U mužů vidíme nárůst o 3,6%, u žen pak o 5,2%. Výsledek za poslední rok naznačuje, že ženy muže z hlediska využívání internetu pomalu dohánějí. Další graf ukazuje trendy penetrace internetu v České republice podle věku.

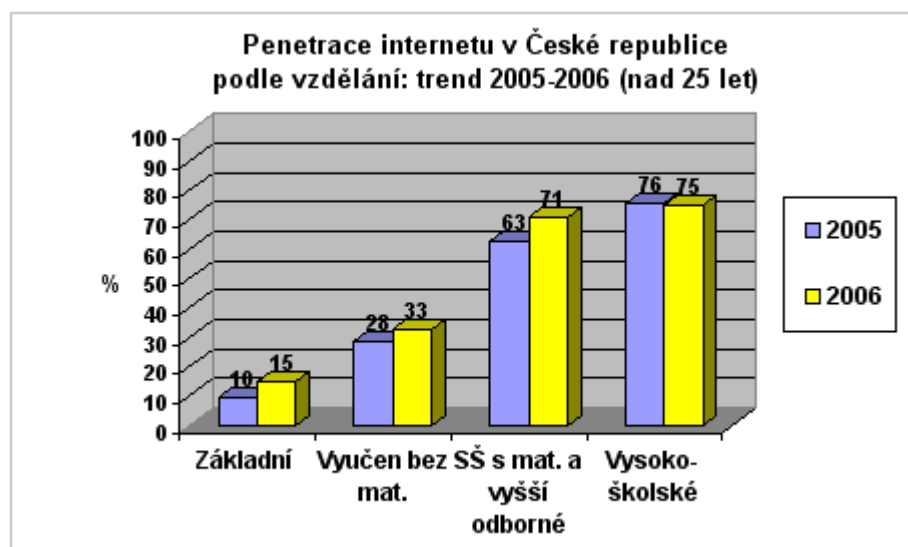

Graf č. 2 Penetrace internetu v České republice podle věku respondenta

Zdroj: agentura STEM

K nejmenšímu růstu za poslední rok došlo u 12-15letých, kde je číslo penetrace již hodně vysoké, ale zároveň také u 51letých a starších, kde je využití internetu nejnižší. Naopak největší nárůst vidíme u 41-50letých (o celých 12%), dále pak o 5% u 21-30letých. Jakoby kategorie „čtyřicátníků“ nechtěla za „třicátníky“ zaostat. Celkově můžeme hodnotit tento trend jako přibližování penetrace ve věkové skupině 12–50let, přičemž 51letí a starší ve využívání internetu stále stagnují. S určitým nadhledem můžeme tento trend hodnotit jako směr ke trendům ve vyspělých zemích – například penetraci internetu v USA, kde je ale zlomová hranice až u věku 61let a také je zde míra využití internetu podstatně vyšší.

Další graf ukazuje vývoj penetrace internetu podle vzdělání, což je další ukazatel, který je z hlediska digitální propasti velmi výrazně stratifikovaný.

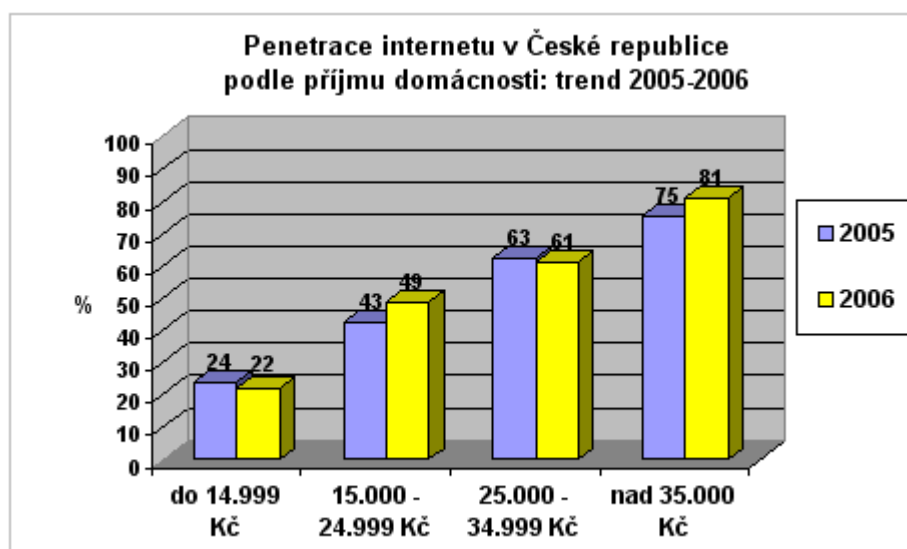
Graf č. 3 Penetrace internetu v České republice podle vzdělání

Zdroj: agentura STEM

V grafu je zde využito dat pouze od respondentů 25let a starších, kvůli zkreslení v současné době školou povinných. U vysokoškoláků tedy prakticky za rok dochází ke stagnaci, přičemž 1% pokles je zde v rámci

statistické chyby - lidí s VŠ vzděláním je v ČR natolik malý podíl, že by vzorek musel být velmi výrazně větší, aby k tomuto efektu nedocházelo. Největší nárůst pak vidíme u středoškoláků (8%), ale solidní růst (5%) je také u nižších kategorií. Digitální propast se tedy v tomto ohledu pomalu uzavírá, nejrychlejší přibližování je však u výsledků dvou nejvyšších kategorií, u lidí se základním vzděláním sice penetrace vzrostla téměř o 50% (z 10 na 15%), nicméně z „ničeho“ se roste rychle.

Dalším faktorem, který je z hlediska digitální propasti určující, je výše měsíčního čistého příjmu domácnosti:

Graf č. 4 Penetrace internetu v České republice podle příjmu domácností

Zdroj: agentura STEM

Srovnání sloupců penetrace u tohoto faktoru je ošidné, neboť průměrný příjem domácnosti sám o sobě roste a nehodnotíme tak po uplynutí roku zcela stejné skupiny. Nejchudších ve spodní kategorii tedy ubývá, naopak domácností s příjmem nejvyšším mírně přibývá. U domácností s nejnižším příjmem penetrace internetu mírně poklesla, jinými slovy, chudší domácnosti s internetem v průměru častěji přešly do

vyšší kategorie (možná právě díky internetu?), nejchudší domácnosti bez internetu nadále zůstaly, tedy přesněji řečeno, respondenti z nejchudších domácností bez internetu zůstaly, neboť počítáme i využívání internetu v práci. Poněkud překvapivě také mírně poklesla třetí kategorie 25 000 – 34 999 Kč a obě zbylé kategorie rovnocenně rostly. Výsledky z hlediska příjmu domácnosti jsou tedy spíše nejednoznačné, tento trend nemůžeme za uzavírání digitální propasti označit jako u předchozích případů.

Celkově tedy můžeme za poslední rok mluvit o mírném optimismu, digitální propast se v některých ohledech uzavírá: ženy dohání muže, starší dohání mladší a méně vzdělaní pomalu dohání ty vzdělanější. Nejpomalejší až žádný růst je patrně u skupin, které jsou z hlediska využití internetu nejvíce na okraji: u starších lidí a domácností s nejnižším příjmem. Internet a také počítač je pro ty nejchudší stále příliš drahý, za poslední rok se sice výrazně zvýšila dostupnost digitálního přenosu, ale ceny nejlevnějšího připojení se zase tak výrazně nepohnuly, aby si internet a vlastní počítač mohl dovolit opravdu každý.

6.1.1.2 Neziskové organizace

ProFem je nevládní nezisková organizace zabývající se nejen právní pomocí ženám, obětem domácího násilí. Kromě toho nabízí i rekvalifikační kurzy v užívání počítačů.

Jejich kurzy jsou určeny pouze ženám, vedou je lektorky, které mají velké zkušenosti. Volí individuální přístup a ženy proto mají možnost lépe překonávat své obavy. Kurzů se mohou zúčastnit všechny ženy, které se přihlásí. Organizace pamatuje i na to, že ne všechny adeptky mají přístup k internetu a proto prezentují své inzeráty na Úřadech práce, v čekárnách u lékařů, v kadeřnictvích a na podobných veřejných místech. Na kurzy je možné se přihlásit elektronicky, ale i telefonem nebo osobně.

JaknaIT.cz byl vzdělávací projekt na kterém společně pracuje Síť mateřských center a Gender Studies, o.p.s..

Cílem vzdělávacích aktivit bylo představit ženám/mužům na mateřské/rodičovské dovolené ICT jako nástroj umožňující růst pracovních i osobnostních schopností a dovedností potřebných pro uplatnění na trhu práce, ale i pro volný čas. A zároveň dostat příležitost se setkat s lidmi, kteří jsou v podobné životní situaci.

Kurzy se skládaly ze 3 modulů. Pro začátečníky, pro pokročilé a třetí modul představoval možnosti, jak využít ICT v podnikání. Materiály ke kurzům byly napsány v přátelském neexpertsckém jazyce. Posluchači kurzů měli možnost využít bezplatné hlídání dětí, což se v průběhu kurzů stalo základním předpokladem pro to, aby se rodiče mohli zúčastňovat. Specifikem těchto tréninků bylo i to, že se kurzy konaly v menších obcích, kde není nabídka vzdělávání vůbec žádná a návštěvníci těchto kurzů proto nemuseli dojíždět (Sokačová, Linda, 2007, s. 47).

6.1.2 Maďarsko

Populace dosahuje více než 10 milionů, hrubý domácí produkt je 7500 dolarů.

Maďarsko je jednou z nejvíce rozvinutých zemí v regionu Střední Evropy co se týče sítě telekomunikací, ale i v ohledu k zemím EU. Největší bariérou ve využívání internetu je v Maďarsku cena za připojení. Matav je privatizovaná národní telefonní společnost, která spravuje všechny dálkové a mezinárodní hovory, a lokální síť má pod kontrolou stále ze 77%.

V 80. letech vláda rozhodla o modernizaci infrastruktury jako nástroje pro ekonomický rozvoj. Hlavní rozvoj infrastruktury ale začal po roce 1989, tedy po změně režimu. Hustota telefonní sítě v roce 1989 dosahovala 27%, v roce 1997 již 43%. Během let 1992-1995 byla budována digitální páteřní síť, která se skládá z optických vláken a mikrovlnných spojů. Využívání mobilních telefonů je v Maďarsku velmi rozšířené, téměř 5 milionů lidí vlastní svůj přístroj.

V Maďarsku je mnoho komerčních poskytovatelů internetových služeb. Cena za měsíční připojení se pohybuje kolem 9 dolarů za účet včetně emailové schránky a 10 hodinové připojení, nebo 45 dolarů za připojení neomezené. V nabídce jsou výhodné balíčky s různými službami nebo nonstop připojení za výhodnější ceny.

Zákon o telekomunikacích z roku 1997 přenechává některé služby veřejnosti komerčním subjektům. Matavu zůstal monopol na dálkové hovory do roku 2002. Nyní jsou všechny telefonní linky v soukromých rukou. Telekomunikační zákon byl novelizován po vstupu Maďarska do Evropské unie. Legislativa země je v současné době v souladu s touto evropskou.

Od 90. let se maďarská vláda zasazuje o možnost přístupu k internetu ve všech institucích, které poskytují vzdělání. V roce 1993 Sorosova nadace poskytla finance na zřízení Centra pro kulturu a komunikace. Centrum vybudovalo síť terminálů přes ADSL přístup, propojilo 40 městských knihoven a každé z knihoven sponzorovalo 5 počítačů připojených na internet.

6.1.3 Rumunsko

Rumunská populace dosahuje 22 milionů obyvatel. Hrubý národní produkt se pohybuje okolo 5000 dolarů.

Hustota telefonní sítě je velmi špatná a situace se mění pomalu. Stále je 2000 vesnických oblastí bez telefonního spojení. Toto je obzvláště problematické, protože většina obyvatel Rumunska žije mimo města. V roce 1992 začala modernizace infrastruktury. V Bukurešti byl instalován okruh využívající optického vlákna. Rumunská vláda vybudovala Národní rumunskou digitální síť, která funguje pod soukromými majiteli. Rom Telecom byl částečně privatizován. 35% podíl koupil řecký operátor. Mobilní telefonní síť je využívána především k obchodním účelům, politická a společenská elita si může dovolit platit vysoké částky za mobilní služby.

Internetové služby nabízí 5 hlavních poskytovatelů - bývalý státní Rom telecom, Sprint, Univerzitní datová síť, ROMPAC a LOGICnet.

V roce 1996 Rumunsko novelizovalo telekomunikační zákon tak, jak požadovala Evropská unie. Evropská unie po rumunské vládě požadovala další legislativní změny a podporu vzniku lepší infrastruktury. Světová obchodní banka rozhodla o dotaci 30 milionů dolarů pro reformu rumunských telekomunikací, včetně rozvoje politik a legislativního rámce.

Rom telecom má stále monopol na lokální bezdrátové připojení, dálkové a mezinárodní hovory. Mobily, transakce dat a satelitní služby poskytují

soukromé firmy. Některé kabelové společnosti umožňují vysokorychlostní internetové připojení v rámci své sítě.

Rumunsko se potýká se stálým nedostatkem telefonních stanic, nedostatečnou kvalitou digitálních technologií a přenosových sítí. Rozvoj telekomunikací je současnou vládní prioritou. Vláda definovala 4 klíčové priority.

1. Zvyšování ekonomické konkurenceschopnosti s využitím ICT.
2. Konsolidace ICT průmyslu.
3. Integrovat ICT do institucionálních a administrativních operací.
4. Zlepšit život občanům za pomoci ICT.

K dosažení těchto priorit je třeba vysoce kvalitních telekomunikačních služeb, dobře vzdělaní pracovníci, kteří využijí nových pracovních příležitostí pro vybudování nové ekonomiky, zabezpečení přístupu pro občany, nejen k informacím, ale i k sociálním a dalším veřejným službám. Budoucí podpora ICT v Rumunsku by neměla zapomínat na zahrnutí neziskových organizací, které by mohly pozitivně ovlivňovat veřejnost v otázkách týkajících se ICT.

6.1.4 Španělsko

Většinu indikátorů informační společnosti, které zjišťuje Evropská komise, dosahuje Španělsko v průměrných hodnotách. Nadprůměrné je pouze v ohledu fungování e-governmentu.

Čísla, která udávají počty uživatelů internetu ve Španělsku stále rostou. Jak uvádí Telekomunikační a informační úřad, k internetu je připojeno 17,77 milionů obyvatel, tedy 48,3% z celé populace (OTSI, 2006).

Co se týče užívání internetu doma, můžeme digitální propast vidět mezi rozdílnými věkovými kategoriemi a v sociokulturních oblastech.

Důvody, proč počítač v domácnosti nemají, jsou nedostatek zájmu, dojem že jej nepotřebují a nedostatek času. Ve Španělsku stále také existují firmy, které se obejdou bez internetu (Telefónica, 2005).

Španělsko přijalo všechny potřebné zákony, regulativy a specifické direktivy pro rozvoj informační společnosti. Participace žen na informační společnosti je stále nízká. Díky direktivám Evropské unie začalo Španělsko sbírat data týkající se genderové participace užívání ICT. Ačkoliv existují studie týkající se rozdílnosti využívání ICT ženami (Castano, 2003), stále je ve společnosti tendence hovořit o tom, že se digitální propast týká stejně mužů jako žen.

Státní administrativa rozvíjí iniciativy, které jsou proobčansky orientované a pracují na rozvoji veřejných služeb.

6.2 Severní Amerika

6.2.1 Spojené Státy Americké

Spojené státy jsou domovem konceptu digitální propasti a diskuze o ní. Koncept byl uveden v roce 1998 (Gunkel, David J., 2003), ale veřejná diskuze již začala v 80. letech 20. století s rozmachem osobních počítačů. V roce 1995 reagovala politická agenda s viceprezidentem Alem Gorem prohlášením o Národní informační infrastruktuře, která měla být dostupná všem Američanům. Toto prohlášení bylo publikováno v NTIA Falling Through the net reports (NTIA, 1995). Prohlášení odkrylo oficiální politickou historii problému digitální propasti ve Spojených Státech. Následovala analýza Defining the digital divide (NTIA, 1999) a report Clintonovy administrativy z roku 2000 Towards digital inclusion (NTIA, 2000). Po jmenování Bushovy administrativy v roce 2001 se Spojené státy prezentují jako země, kde digitální propast byla překonána. To vyplývá ze zprávy A nation online: how americans are expanding their use of the internet (NTIA, 2002). Země se orientuje na tržní možnosti technologických inovací. Pouze malá vládní investice je zaměřena na zpřístupňování ICT a na vzdělávání v počítačové vědě, síťování a zajišťování softwaru pro školy a tréninky pro učitele.

Díky zákonu o vzdělávání z roku 2001 (ESEA, 2001) bylo investováno 872 milionu dolarů do technologií pro středoškolské vzdělávání. Největší objem financí určených pro uzavření digitální propasti spočívající ve fyzickém přístupu pochází z Universal service fund. V roce 2001 tento program utratil 2,25 miliardy dolarů na propojení škol a knihoven v chudých zemědělských komunitách. Šlo o internetové a telefonní spojení, ale ne investice do počítačů a školení. Universal service fund čerpá své zdroje z tarifů placených telefonními uživateli. Žádné další

investice do distribuce počítačů, tréninků, kromě formálního vzdělávání, není podporováno.

Vládní programy, které byly podporovány některými politiky a podnikateli, pro zabezpečení počítače a přístupu k internetu nízkopříjmovým rodinám a obyvatelům zemědělských oblastí, nebyly zatím realizovány.

Důležitým zdrojem financí jsou soukromí a firemní donátoři. Například jde o Nadaci Billa a Melindy Gatesových. Nadace utratila 200 a 250 milionů dolarů v letech 2002 a 2003 za ICT vybavení knihoven a informačních center. Dalšími důležitými sponzory jsou CISCO a AOL-Time Warner. Tato forma sponzorství zastupuje lokální, federální a vládě chybějící investice.

Současná finanční situace zapomíná na minority, tělesně postižené a negramotné. Existuje jen málo programů, které by podporovali tyto občany.

Americký software a průmysl služeb stojí na vedoucích příčkách celého světa, ale finance na podporu vyloučených občanů jsou Bushovou administrativou velmi limitovány.

6.2.2 Kanada

Kanada se pohybuje na těsném druhém místě v počtech počítačů a uživatelů internetu (ITU, 2002). Hlavním rozdílem mezi Kanadou a USA je v prosazování iniciativy informační superdálnice a snižování digitální propasti. Lze říci, že Kanada se pohybuje někde mezi Spojenými státy a Evropskou unií, budeme-li hodnotit sociální a informační politiku. Kanadská vládní strategie 90. let 20. století se nazývala „Connecting Canadians“. Strategie byla založena na 6 pilířích. Pilíře byly jednotlivé politiky, které se zaměřovaly nejen na rozšíření univerzálního přístupu k infrastruktuře a počítačům, ale také podporovaly místní komunity v realizování pilotních projektů. Cílem bylo vylepšení obsahu webové stránky Canadian online a realizace webových stránek SchoolNet, které nabízejí informace o vzdělávání a prosazování e-commerce a e-governmentu (Steinour, D. 2001).

Kanadská realita se potýká s digitální propastí mezi městskými a zemědělskými oblastmi. Vláda uvolnila 1 miliardu dolarů na podporu místních telefonních linek a internetových služeb (National Broadband Task force, 2001).

6.3 Střední Amerika

6.3.1 Mexiko

V posledních letech Mexiko zaznamenalo politické změny. Na konci roku 2006 se prezidentem stal Felipe Calderón, zástupce Konzervativní národní strany.

Během jeho a vlády předchozího prezidenta Vincenta Foxe se příliš nezměnily vládní priority. ICT je vnímáno jako důležitá složka státu pro jeho rozvoj, ale podpora není dostatečná. Pouze 19% populace má telefonní linku a internetu využívá 20%, tedy 20,2 milionu lidí. V roce 2005 mělo pouze 11,2 osob ze 100 přístup k počítači a pouze jeden jej měl připojený na internet.

Mexická vláda investuje do rozvoje ICT pouze 1,4% z HDP, zatímco země OECD investují průměrně 4,3% HDP do rozvoje informační společnosti.

Severní a střední část země se dostává k větším finančním zdrojům, než část jižní. Ta má problémy s vysokou mírou chudoby mezi původními obyvateli Mexika. 21% populace žijící na severu má přístup k internetu, na jihovýchodně země pouze 6%.

V rámci vládního opatření „2020 Mexico vision“ bylo ustanoveno 5 základních opatření pro zlepšení situace ICT v Mexiku:

1. Národní agenda pro konkurenceschopnost, inovace a rozvoj ICT bude podporovat Mexiko v transformaci na společnost založenou na znalostech.
2. Mexická vláda bude efektivně využívat ICT pro zlepšení konkurenceschopnosti mexické ekonomiky.

3. Podporovat sektor ICT tak, aby se mohl stát hnací silou mexické ekonomiky.
4. Zlepšení veřejných služeb díky rozšíření ICT do agendy státu.
5. Využívání ICT ve vzdělávání jako prostředek ke zmenšování vzdělanostní propasti.

Federální vláda Mexika posledních 6 let podporuje rozvoj ICT velmi úzce ve spolupráci s firemní sférou, ale zatím jen velmi málo spolupracuje s neziskovým sektorem.

Neziskové organizace pracují na alternativních modelech prosazování ICT. Organizace podporují a spolupracují s médii. Využívají jejich vysílání k upozornění na přetrvávající stereotypy ve společnosti, ať už jde o práva indiánů, mladých, hendikepovaných nebo žen (Esteinou Madrid, J., 2005).

6.4 Jižní Amerika

6.4.1 Argentina

Světové ekonomické fórum, které měří rozvoj ICT v jednotlivých zemích, řadí Argentinu na 71. místo na světě a na 9. v rámci Jižní Ameriky

Hustota telefonní sítě podle zprávy ITU z roku 2006 pokrývá 22,8% z celkové rozlohy Argentiny. Mobil mělo k dispozici v roce 1999 2,8 milionů Argentinců a v roce 2006 již 23,9 milionů, jedná se o 854% nárůst (INDEC, 2006).

Je třeba mít na paměti, že Argentina je velmi rozlehlá země a některé procentuální údaje mohou být zavádějící.

Oblasti s malou hustotou telefonní sítě, korespondují s oblastmi, kde lidé žijí v chudobě a až v extrémní chudobě. Podle statistik je v Argentině 2500 měst, které mají pouze jednu telefonní linku a 500 dalších měst, které nemají spojení vůbec žádné. Rozvoj telekomunikační sítě provádí dvě společnosti Telecom a Telefónica. Pracují ale na rozvoji telekomunikací pouze v oblastech, kde se jim to ekonomicky vyplatí. Šance pro velmi chudé Argentince bez pevné telefonní sítě je využívání mobilních telefonů.

V roce 1999 argentinská vláda odstartovala program na podporu sociálního začlenění „Argentina@Internet.todos“ v překladu tedy Internet pro všechny Argentince. Šlo o vytvoření 1500 center v organizacích, které se zaměřují na sociální a vzdělávací problematiku. Tyto organizace spravovala centra s vládní finanční podporou. Připravovala kurzy, tréninky a školení v ICT. Každé centrum bylo vybaveno 5 počítači připojenými k internetu, tiskárnami, webovými kamerami a softwarem, stejně jako nezbytným nábytkem. Program také nabízel vyškolené lidi jak v technice,

tak i ve školících dovednostech. Po změně politické situace v roce 2000 přestala být tato centra financována, velká většina z nich zanikla. V roce 2006 skupina 50 koordinátorů vytvořila Národní síť center, která byla legálně registrována a začala znovu pracovat za podpory argentinské vlády.

Mezi roky 2004-2006 Ministerstvo školství zpracovalo Národní kampaň digitální gramotnosti (MECT, 2006). Součástí kampaně byla instalace 10 200 počítačů do 706 škol, zabezpečení 300 center pro vzdělávání techniků a 200 institutů zabývajících se vzděláváním učitelů v IT. Tento program mohl vzniknout díky přímé podpoře Microsoftu, za což bylo ministerstvo kritizováno neziskovým sektorem, který prosazoval užívání open softwaru a využití jiných otevřených zdrojů.

Argentina je jednou ze zemí, která byla pozvána k účasti na projektu Massachusettského institutu „Jeden laptop pro jedno dítě“. Argentina převzala milion laptopů za téměř 100 milionů dolarů. I tento projekt se ale setkal s kritikou. Vláda nejenže nezabezpečila patřičná školení pro pedagogy, ale také laptopy pokryla pouze 10% ze všech dětí v Argentině.

V Argentině působí velké množství sociálních organizací, asociací a společností, které se zviditelnily po prohlášení „Cisis of 2001“. Reagovaly tak na ekonomickou recesi, sociální krizi a nedostatek politického vedení.

6.4.2 Brazílie

Populace je 180 milionů na 8,5 milionu km².

Brazílie je země s rozvinutou infrastrukturou, což je výsledek procesu privatizace, který započal v roce 1998. Legislativní rámec kontroluje Národní telekomunikační agentura.

Proces privatizace byl odstartován za vlády Fernanda Henrique Cardosa (1995-2003) jako součást neoliberální politiky, která měla za cíl zvyšovat zájem národních a mezinárodních investorů.

Rozvoj brazilské infrastruktury podporující optická vlákna byl započat v roce 1993. Nejdříve bylo propojeno Rio de Janeiro se Sao Paulem. Firma Embratel pracuje na spojení městských okruhů, v současné době je propojena většina měst. Na rozdíl od zemědělských oblastí, která nejsou propojeny vůbec a trpí nedostatkem ekonomických zdrojů i pro satelitní spojení.

Ministerstvo pro národní integritu vybudovalo systém kiosků, které slouží jako místa, kde se občané mohou připojit ke službám, které nabízí e-government. Projekt začal v roce 2003 v síti městských knihoven. V roce 2004 existuje již 166 jednotek v celé Brazílii. Průměrně slouží 500-1000 obyvatelům měsíčně.

53% rodin žije s méně než dvojnásobkem životního minima měsíčně. Přes 30% rodin si nemůže dovolit vlastnit počítač.

Brazílie má zhruba 160 000 veřejných škol, z nichž je 16 570 středních. Základních škol je 89 000 v zemědělských oblastech a 25 000 škol je v oblastech, kde není zavedena elektřina. Během 2. poloviny roku 2007 federální vláda distribuovala 76 000 počítačů, tedy průměrně 10 počítačů na jednu školu, což můžeme hodnotit jako pozitivní krok pro podporu přístupu k internetu na středních školách.

Neziskový sektor nemá příliš velký vliv na rozvoj ICT v zemi. Jeho zástupci jsou nicméně pravidelně zváni na přípravu návrhů vládních programů, které mají za cíl redukovat digitální propast mezi občany.

6.4.3 Kolumbie

Kolumbie investovala velké prostředky do rozvoje a inovací ICT v rámci iniciativy Ministerstva komunikací v letech 2000-2003.

Stále ale chybí zákon o komunikacích, který by upravoval ICT sektor a přístup ke komunikacím pro všechny občany.

Vládní programy neobsahují pozitivní opatření týkající se přístupu k ICT pro marginalizované skupiny, jako jsou ženy, mladí lidé, etnické

menšiny a starší občané. Statistiky, které se týkají počtu lidí, kteří mají přístup k internetu nejsou rozlišeny podle pohlaví, místa připojení nebo sociálního statusu. Z oficiálních statistik není zřejmá skutečnost, že lidé v nejchudší oblasti nemají k internetu přístup vůbec.

Penetrace internetu je v Kolumbii velmi nízká, pouze 13,5% obyvatel má přístup k internetu, ale naopak 50% má vlastní mobilní telefon. Mnoho lidí, kteří žijí v zemědělských oblastech neměli v minulosti vůbec žádný přístup k pevné telefonní lince a nyní mají vlastní mobilní telefon.

Vládní podpory využívání ICT nejsou stále dostatečné. Neziskový sektor se snaží ICT využívat k informování občanů o stavu země, o jejich právech a pracuje na zlepšení životní úrovně Kolumbijců.

7 Závěry vyplývající z analýzy jednotlivých oblastí

7.1 Vliv globalizace na digitální propast

Proces globalizace přinesl celosvětovou propojenost ve výměně zboží, služeb, informací, práce a technologií, ale na druhé straně jsou tato propojení, výměny a distribuce realizovány selektivně a nerovně. Výsledkem je strukturovaná síť s centry, která jsou velmi silná, ale s ostatními například zeměpisnými oblastmi nepropojená nebo jen velmi slabě. Pro rozšiřování ICT to znamená, že proces začíná v nejvíce rozvinutých zemích, v městských oblastech, ve vzdělávacích a obchodních centrech. Městská centra v méně rozvinutých zemích jsou s nimi propojena a tak se i místní informační elita dostává ke zdrojům. Jedná se většinou o obchodní, vládní nebo státní úředníky, případně odborníky na univerzitách. Zbytek populace v rozvojových zemích zůstává daleko za těmito příležitostmi. Zájmy těch, kteří jsou připojeni a využívají výhod globální ekonomiky a informační infrastruktury preferují svá bohatá a silná centra a příliš se neorientují na problémy rozvojových zemí.

Castells (1996) se snažil ve své studii demonstrovat, že globální infrastruktury sítí podporují globální informační výměnu a šíření informací, což v praxi probíhá, ale velmi nerovným způsobem. V současné době tyto globální informační infrastruktury vedou k sociální a informační exkluzi.

7.2 Digitální propast a ekonomické procesy

Od 80. let 20. století je zřejmé, že vzrůstá materiální nerovnost příjmové diference mezi zeměmi a mezi jednotlivci ve státech na celé planetě. Fakta, která tento jev dokládají jsem čerpala z Výroční zprávy Human Development Reports of the United Nations (UNDP, 1998). Tyto ekonomické důvody způsobují nerovný přístup k novým médiím. Nízko příjmové domácnosti si nemohou dovolit vlastní počítač a často drahé připojení a zůstávají u tradičních médií jako jsou televize a noviny.

7.3 Digitální propast a vzdělání

V dnešní době roste důležitost vzdělání a jeho stálý nedostatek v rozvojových i vyspělých zemích. Je to jeden z nejdůležitějších faktorů stojící za zvyšováním příjmových nerovností. Ekonomové Nahuis a de Groot (2003) očekávají, že platy budou růst lidem s ohledem na jejich dosažené vzdělání. Tím pádem bude růst rozdíl mezd mezi zaměstnanci, kteří dosáhli určitého vzdělání a těmi, kteří vzdělání nemají. Nedostatek digitálních dovedností jsou zásadní příčiny propasti.

Na jednom pólu stojí vysoce kvalifikovaní pracovníci a druhém nekvalifikovaná pracovní síla. Tato nerovnost pracovní síly musí být řešena nejen z ekonomických důvodů jako jsou inovace a konkurenceschopnost, ale i ze sociálních důvodů.

7.4 Sociokulturní otázky a digitální propast

Tendence, které podporují růst nerovnosti jsou v současné postmoderní společnosti individualizace a kulturní diferenciaci. ICT tyto procesy nejen ovlivňují, ale dokonce podporují. Počítač umožňuje a podporuje individualizaci, protože je to zařízení, které je používáno a ovládáno individui pro jejich osobní potřeby. Ačkoliv počítače jednotlivce také spojují do skupin a sítí, dochází k tomuto jevu, až když se jedinec záměrně rozhodne. Kulturní diferenciaci je umožňována tímto, počítači a sítěmi.

Digitální infrastruktura pomáhá produkovat a rozšiřovat různé druhy kulturních objektů v různé kvalitě a různém množství. Což může být chápáno pozitivně s ohledem na svobodnou volbu a emancipaci. Na druhé straně je tato tendence propojena s finančním zabezpečením jedince, které může být různé s různým dopadem.

7.5 Politická opatření a digitální propast

V souvislosti s digitální propastí se jedná o politiku privatizace a liberalizace jako zásadních podmínek pro volný trh v analyzovaných zemích. Tato opatření vedou ke komercializaci veřejné komunikační infrastruktury, která zprostředkovává informace. Tyto procesy zároveň zvyšují příležitost pro informační nerovnost. Výnosy nových komunikačních infrastruktur, které jsou spojeny s velkými náklady, jsou považovány za tržní investice. Regionální a sociální disparity, které se objevují v odlišných možnostech připojení, budou podle vlád vyřešeny tržními mechanismy. V zemích, kde neexistuje kvalitní přístupné školství, se lidé s nízkými příjmy nedostávají ke kvalitnímu vzdělání v digitálních dovednostech a zůstávají na okraji. Těmito okolnostmi jsou znovu nejvíce zasaženy ženy. Většinou jsou k dispozici kurzy jen v knihovnách, v neziskových organizacích a komunitních centrech. To může způsobit rozsáhlou mezeru v informačních a strategických digitálních dovednostech.

Privatizace a liberalizace dosahuje veřejných cílů jako je snižování digitální propasti obtížněji. Vlády neuvažují možnosti řešení tohoto problému prostředky jako je například rozumná regulace, spolupráce veřejného a soukromého sektoru, využití občanské společnosti a spolupráce občanů.

8 Návrh řešení digitální propasti s diskuzí alternativ

Na úvod návrhů řešení problému digitální propasti je nutné zdůraznit, že úplné setřetí propasti není možné. Jak je zřejmé z mé předchozí analýzy propast se mezi jednotlivými zeměmi prohlubuje a informační a komunikační nerovnosti mají tendenci růst. Je jisté, že je možné redukovat informační nerovnosti na akceptovatelnou úroveň. Prakticky jde o přání uzavřít digitální propast vyskytující se v situaci, kdy obecně rostou sociální nerovnosti představené dříve.

Všechny politiky, které se snaží usměrňovat digitální propast, mají limitované výsledky. Řešení tohoto problému by mohlo spočívat v zajištění větší rovnosti ekonomické, vzdělávací, kulturní a politické (občanské). Důležité je znovu zmínit, že rozdílné regiony na světě musí řešit digitální nerovnost rozdílnými strategiemi.

8.1 Zvýšení motivace potenciálních uživatelů a uživatelék

Zdůraznění výhod ICT pro denní využití v práci, vzdělávání, společenském životě a volno časových aktivitách bude ta nejlepší možnost jak zvýšit atraktivitu technologií pro většinu společnosti, včetně žen. Spousta lidí, stále ještě není přesvědčena, že nová média mají více využití než tradiční média nebo interakce tváří v tvář. Specificky osobní interakce zůstane přednější pro ty, kteří stojí na druhé straně propasti, tedy starší občané, méně vzdělané osoby, část ženské populace a mnoho etnických skupin. Účast na programech se speciálním informačním obsahem (prakticky zaměřeným, organizovaným v místě bydliště a ve vlastním jazyce) zlepšuje postoje těchto skupin k ICT.

Druhým řešením pro zvýšení motivace těchto znevýhodněných skupin je zlepšování přátelskosti uživatelského prostředí ICT. To je jedna z nejlepších možností, jak potlačit úzkosti z počítačů a technofobii. Existuje spousta možností zlepšujících uživatelské prostředí digitálních technologií. Za zmínku stojí posun za posledních 10 let, ať už se to týká grafického prostředí nebo multimediálních aplikací. Nová média mají v tomto ohledu stále velký potenciál. Existují analýzy toho, že ICT nejsou genderově neutrální a organizace se proto snaží pracovat na genderově korektních řešeních (Chadwick, Andrew, 2007).

Další bariérou v motivaci potenciálních uživatelů jsou příklady špatného, nebezpečného, nebo přímo kriminálního využití internetu, kterého se mnoho lidí obává. Mají strach z narušení svého soukromí. Mezi největší rizika patří zneužívání internetu k odcizení identity z kreditních karet. Především ženy se dále obávají internetu jako kriminálního prostředí plného dětské pornografie, rasismu a dalších nelegálních

činností. Tyto obavy nejsou zbytečné, všechny tyto problémy existují. Zde jsou na místě vládní opatření, která upravují a zamezují podobným praktikám na internetu.

Důležitým faktorem ke zvýšení motivace k užívání ICT jsou mediální a informační kampaně organizované vládami a neziskovými organizacemi. V první dekádě 21. století je nutné vést kampaně kriticky a kvalifikovaně, brát v úvahu strachy a pochyby žen a mužů, kteří nejsou dostatečně motivováni. Nejlepším způsobem, jak oslovit tuto skupinu je, nabídnout jim specifickou službu, kterou oni mohou přímo využít. Např. může jít o webové stránky informující o péči o děti pro nízko příjmové rodiny, zdravotní služby pro hendikepované nebo alarmové systémy pro starší občany. Pro nezaměstnané může jít o stránky s nabídkou práce nebo online rekvalifikačních kurzů.

8.2 Materiální zabezpečení a přístup k ICT

Materiální zabezpečení znamená, že je pro uživatele ICT nutné zajistit všechny technické a technologické nástroje, včetně znalostí a dovedností, které potřebují k práci na počítači. Technologie samy o sobě neumožní přístup k ICT. Není možné dodat krabice s počítači a poskytnout připojení nebo připravit národní síť pro propojení lidí, firem a institucí bez kvalitního školení a tréninků. To je jasně chybné řešení digitální propasti.

V současné době ve Spojených Státech, Evropské unii, východní Asii a Třetím světě se pokoušejí eliminovat digitální propast různými způsoby s nedostatečnými výsledky. Ačkoliv to vypadá, že je nemožné problém řešit v krátkodobém horizontu, všechny země šly o krok vpřed v prosazování veřejného přístupu a veřejných služeb. Ve vyspělých zemích to znamená školy, knihovny a další veřejné instituce. V rozvojových zemích se jedná alespoň o připojení vesnice nebo městské čtvrti do telekomunikačních sítí, díky vzniku internetových kaváren a kiosků.

Ve vyspělých zemích by bylo ideální politikou prosazování přístupu k ICT služeb z domova. Země mají spoustu možností pro realizaci tohoto řešení: finanční fondy, volnou soutěž v rámci infrastruktury mezi telefonními a kabelovými společnostmi vedoucí k nízkým cenám. V informační společnosti by měl mít každý občan přístup k základním možnostem ICT. To znamená zajistit:

1. Základní propojení; rozšířit univerzální telekomunikační služby sloužící k internetovému připojení, emailu a k infrastruktuře (telefonním, i kabelovým systémům a satelitu).
2. Veřejné informační a komunikační prostředky; vládní informace, funkční komunitní komunikace a veřejné vysílání.

3. Informace a výměnu informací týkající se zdraví, se základním systémem záchranného volání.
4. Povinné vzdělávání v informatice, primární a sekundární stupeň vzdělávání musí nabízet počítače a internetové připojení.

8.3 Dovednosti potřebné k přístupu

Základním kamenem pro veřejný přístup na celém světě je připojení škol k internetu. Školy musí mít k dispozici dostatečné množství počítačů, aby mladé ženy a muži měli příležitost učit se pracovat s počítačem. Ačkoliv z předešlých analýz vyplývá, že výsledná úroveň absolventů škol je relativně nízká především v rozvojových zemích, je toto vzdělávání důležité. Děti a mladí lidé se učí především z praxe, doma, jeden od druhého více než od učitelů ve třídách. Ve škole se učí především jak ovládat počítače, ale informační a strategické digitální dovednosti jsou opomíjeny. Dívky musí mít rovný přístup ke vzdělání a musí být motivovány ke studiu ICT. Technologie by měly být plně integrovány do výuky všech předmětů, včetně jazyků a matematiky. Zcela zásadní se pro mě jeví nutnost zavádět předměty jako je mediální gramotnost a počítačová věda. Žáci a studenti by se měli učit, jak pracovat s obsahem televizního vysílání, internetu, počítačových her a multimédií vůbec.

Dále je třeba vytvářet nový software pro vzdělávání, který bude nabízet přátelské prostředí pro ženy, tělesně postižené, děti, které mají problémy s učením a děti, které pocházejí ze sociálně slabých rodin nebo minoritního zázemí. Stejná pozornost pak musí být věnována dalšímu vzdělávání učitelů.

Je nutné pamatovat na vzdělávání žen a mužů všech věkových kategorií, které je nutné aktivně nabízet a mít vypracovanou strukturu tohoto vzdělávání, nenabízet jen frázi „long-life learning“. Také je důležité zdůraznit, že komunitní počítačová centra, knihovny a další kulturní vzdělávací instituce jsou často jedinou nabídkou levných počítačových kurzů. Pouze část dospělé populace využije jejich nabídky, protože si myslí, že tato místa jsou určena „sociálním“ případům a minoritám.

Tyto lidi můžeme ale vzdělávat dálkově, využívat kombinovaného studia a hlavně pořádat tyto kurzy v pro ně atraktivních lokálních institucích. Důležité je nepamatovat pouze na ženy a muže, které s počítačem ještě nikdy nepracovali, ale připravit vzdělávání pro širší dospělou populaci, tedy i pro tu, která má určité znalosti, ale pro budoucí rozvoj jsou nedostatečné. Tady je určitě příležitost pro komerční nabídky kurzů ICT.

8.4 Možnosti v přístupu k ICT

V současnosti jde o to, aby byla eliminována uživatelská propast. Zaměstnanci by měli mít možnost se naučit více aplikací a programů než jen ty, které potřebují k současné práci. Stejnou příležitost by analogicky měli mít i studenti na všech stupních vzdělávání.

Neměl by tedy fungovat tzv. skleněný strop. Není možné z dalšího vzdělávání vyřadit ženy z jakýchkoliv důvodů, ať už jde o nízkou počáteční kvalifikaci, péči o děti, věk nebo například předsudky nadřízeného.

Je potřebné vytvářet speciální software a hardware, ale také kurzy. Bohužel příliš mnoho investic není mířeno na tuto problematiku a pro trh to není prioritou. Pomoci by měly vlády jednotlivých zemí a neziskové organizace.

Zvyšování možnosti přístupu je jedna ze strategicky nejdůležitějších politik, na kterou je třeba brát zřetel. Otevřený přístup, freeware a shareware můžeme chápat jako prevenci před informační strukturální nerovností.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že možnosti v přístupu ICT jsou snižovány pro ty, kteří si nemohou počítač a technologické vybavení dovolit kvůli jeho vysoké ceně. Tento problém je možné řešit podporou volné soutěže ve službách a nabídce softwaru a prolomit tak pozici monopolů. Řešením je již výše zmíněný otevřený přístup ke zdrojům a kompatibilita operačních systémů může přinést nejen nižší ceny, ale i lepší software pro uživatele s menšími dovednostmi.

Nejzásadnější pro zvýšení přístupu k ICT je jejich plná integrace do všech sociálních prostředí. ICT musí být vždy adaptované na místní a specifické potřeby individuálních a kolektivních uživatelů.

Otázka digitální propasti se od problémů s fyzickým přístupem a motivací uživatelů přesouvá k potížím se specifickými dovednostmi a

s možnostmi využití. Tím se stala obtížněji překonatelnou a v mnoha oblastech se prohloubila. Znamená to, že se dotýká nejen vyloučených skupin, ale také majority společnosti v rozvinutých zemích, které participují na „digitálním světě“.

9 Závěr

Informační nerovnost je i není novým problémem.

Starý problém je to v tom smyslu, že lidé byli vždy motivováni k přijímání nových médií, museli mít zdroje k tomu, aby je získali. Znalosti, aby je mohli využívat pro své vlastní potěšení nebo pro práci.

Nerovnostmi v přístupu se v souvislosti s médii lidé potýkají celé věky. Nerovná distribuce zdrojů a postavení ve společnosti vždy byla primární příčinou stojící za rozdílnostmi v šanci získat jakékoliv nové technologie.

Digitální propast je novým typem nerovnosti ze dvou důvodů. Prvním z nich je charakter média, uvážíme-li jeho integraci v sociálním prostředí. Počítače a internet jsou multifunkční technologie, které jsou využívány z mnoha příčin, ať už jde o informace, způsoby komunikace, finanční transakce nebo zábavu.

ICT mění široké spektrum tradičních aktivit ve všech sférách lidského života. Kombinace sociální a mediální sítě tvoří nervový systém moderní společnosti. Žádné médium z dřívějších dob, tištěná média nebo televize, neudělalo tolik pro vznik moderní společnosti za tak krátkou dobu.

Druhý důvod je vznik a rozvoj nových typů společností. V těchto společnostech nejsou média pouze nástrojem, ale pracují s ICT jako materiálem a propojují všechny pozice v prosítované společnosti.

Američané Adam Thierer (2000) a Benjamin Compaine (2001) doporučují vyčkávací strategii pro překlenutí digitální propasti. Říkají, že veřejné intervence jsou plýtváním prostředků. Problém bude podle nich vyřešen tržními nabídkami levnějších a jednodušších počítačových produktů. Podle mého názoru se tím vyřeší pouze fyzický přístup k novým technologiím.

Problém digitální propasti ale zasahuje do všech složek společnosti a nemůže být proto vyřešen pouze tržními mechanismy. Vládní rozhodnutí jsou v určité fázi vývoje zásadní. Občané a spotřebitelé se zároveň musí zajímat o důležitost jejich účasti na informační společnosti a uvědomit si co pro ně znamená.

Pro eliminaci digitální propasti je nutné, aby průmysl a obchod podporoval rozvoj a rozšiřování ICT. Měli by nabízet nejen levné konkurenceschopné produkty, ale i uživatelsky přátelské zboží. Důležitá je podpora ICT všemi druhy neziskových organizací. V překlenování digitální propasti mají svou roli formální i neformální vzdělávací instituce a komunitní organizace.

Podle mého názoru je třeba pracovat na prevenci před vzrůstající neakceptovatelnou měrou nerovnosti. Jde o systematickou exkluzi části populace z různých společenských rolí a funkcí. Ti se pak stávají občany, spotřebiteli a pracovníky druhé nebo třetí kategorie.

Účast občanů ve všech částech společnosti je zásadní pro demokratický rozvoj a proto je třeba pracovat s touto situací na všech úrovních.

Seznam použité literatury

Admassie, A. 2002. Information and communication needs in selected woredas in Ethiopia : a pilot study [online]. Addis Ababa : UNECA, 2002. [cit. 2008-07-06] Dostupné z WWW : <www.uneca.org>.

APC. 2003. ICT policy and civil society in Kenya. APC Africa [online]. 2003 [cit. 2008-06-05]. Dostupné z WWW : <www.africa.rights.apc.org>.

Banks, Karen. 2006. Reflection on the conclusion of the world summit on the information society. Open space. 2006, vol 1, no 3, s. 35-40.

Bekele, D., Atnafu, S., Mequanint, D. 2005. ICT for local governance : needs analysis and research priorities for Addis Ababa city government [online]. Addis Ababa : Department of computer science, 2005. [cit. 2008-07-05]. Dostupné z WWW : <www.unpan1.un.org>.

Bourdieu, Pierre. 1986. Forms of capital. In Richardson, J. G.. Handbook of theory and research for sociology of education. New York : Greenwood Press, 1986, s. 241-258.

Brock, G.W. 1994. Telecommunication policy for the information age : from monopoly to competition. Cambridge (Mass) : Harvard university press, 1994.

Castaño , C. 2003. Las mujeres andaluzas y la SI. Sevilla, Spain. Madrid : Instituto Andaluz de la Mujer, 2003. 324 s. ISBN 0-674-87277-0.

Catells. 1996. The rise of the network society. Malden (Mass) : Blackwell publishers, 1996. 556 s. ISBN 1-557-86617-1.

Cockburn, C. 1985. Gendering people, gendering jobs. In Cockburn, C. Machinery dominance, women, men and technical know-how. London : Pluto press, 1985. 282 s. ISBN 1-555-53041-9.

Compaine, Benjamin. 2001. The digital divide : facing a crisis or creating a myth?. Cambridge (Mass) : MIT Press, 2001. 357 s. ISBN 0-262-53193-3.

Demeke, M. and Biru, T. 2002. ICT penetretation and usage in Ethiopia [online]. Addis Ababa : Addis Ababa University, 2002 [cit. 2008-05-05]. Dostupné z WWW : <www.idrc.ca/uploads/scan-ethiopia-report_edited.doc>.

Dijk, Jan A.G.M. van. 2005a. Deeping divide : inequality in the information society. Thousand Oaks : Sage publications, 2005. 240 s. 1-4129-0402-1.

Dijk, Jan A.G.M. van. 2005b. Deeping divide : inequality in the information society. Thousand Oaks : Sage publications, 2005, 240 s. ISBN 1-4129-0402-1.

Dynamique multisectorielle pour les TIC. 2005a. Situation des TIC á Kinshasa [online]. [cit. 2007-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.societecivile.cd/node/2927>>.

Dynamique multisectorielle pour les TIC. 2005b. Situation des TIC á Kinshasa [online]. [cit. 2008-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.societecivile.cd/node/2927>>.

ESEA; U.S. Department of Education. 2001. Elementary and secondary education cct of 2001. Albany, N.Y. : University of the state of New York; State education dept.; Division of evaluation, 2001. 5 s.

Esteinou Madrid, Javier. 2005. The communication and national culture. México, D.F. : Fundación Manuel Buendía, 2005. 287 s. ISBN 9-686-34810-7.

Ethiopian information and communication technology development agency. 2006. Report on the national workshop on ethiopic keyboard and competency certification of ICT professionals, ICT service providers, and ICT trainers [online]. Dostupný z WWW : <http://ictadethiopia.org/Proceedings/Competency_Certification_Key_board.pdf>.

Ethiopian information and communication technology development agency. Information and communication technology assisted development project, 2006. [cit. 2008-07-05] Dostupné z: <www.ictadethiopia.org>.

Gitter, A. M. 1996. Taking hold of electronic communications : women making a difference. Journal of international communication. vol 3, no. 1. s. 85-101. ISSN: 1932-8036.

Goldstuck, A. 2005. The goldstuck report : internet access in South Africa. Johannesburg: World Wide Worx, 2005. s. 47.

Goldstuck, A. 2006. Choose a number. Johannesburg (SA) : FinWeek, 2006. 56 s.

Gunkel, David J., 2003. Thinking otherwise : philosophy, communication, technology. West Lafayette, Ind. : Purdue University Press, 2003. 228 s. ISBN 9-781-55753-436-1.

Halfkin, N.J. 2006. Women, gender and statistics and indicators. In Halfkin, N.J.; Huyer, S. (eds.). Cindarella or Cyberella? : empowering women in the knowledge society. Maryland : Kumarian press, 2006, s. 52-53.

Hartcut, Wendy. 1999. Women@internet : creating new cultures in cyberspace. London : Zed books, 1999. 240 s. ISBN 1-85649-572-8.

Henson, Val. 2000a. Bridging the digital divide : technology, community, and public policy. Malden : Blackwell, 2002. 273 s. ISBN 0-631-23241-9.

Henson, Val. 2000b. Bridging the digital divide : technology, community, and public policy. Malden : Blackwell, 2002. 273 s. ISBN 0-631-23241-9.

Henten, Anders; Christoffersen, Mads . 2000. Telecommunication : limits to deregulation. Amsterdam; Washington : IOS Press, 2000. 251 s. ISBN: 9-051-99128-2.

Human development reports of the United nations. 1998. UNDP annual report. New York: United nations, 1998.

Huyer, Sophia; Westholm, Gunnar. 2007. Gender indicators in science, engineering and technology : an information toolkit. Paris : UNESCO, 2007. 127 s. 978-92-31040-38-2.

Chadwick, Andrew; Howard, Philip N. 2007. Routledge handbook of Internet politics. New York (NY) : Routledge, 2007. ISBN 9-780-415429-14-6.

INDEC. 2006. National statistics and demographic data. Buenos Aires : Instituto Nacional de Estadística y Censos, 2006. ISBN 9-508-96337-9.

International Telecommunication Union. Digital access index : World's first global ICT ranking. 2003. [cit. 10. 2. 2008]. Dostupné z:
<http://www.itu.int/newsarchive/press_releases/2003/30.html>.

ITU. 2002. World information society report. 2001. [cit. 2008-06-06] Dostupné z WWW :
<www.itu.int>.

ITU. 2004. World information society report. 2003. [cit. 2008-06-06] Dostupné z WWW :
<www.itu.int>.

ITU. 2006. World information society report. 2005. [cit. 2008-06-06] Dostupné z WWW :
<www.itu.int>.

ITU. 2007. World information society report. 2006. [cit. 2008-06-06] Dostupné z WWW :
<www.itu.int>.

Jachanová Doleželová, Alexandra. 2007. Flexibilita a informační a komunikační technologie jsou budoucnost pracovního trhu. In Gender Studies o.p.s.; Sít' mateřských center. Informační technologie prostor pro ženy. Praha : Gender Studies, o.p.s.; Sít' mateřských center, 2007. 84 s. ISBN 978-80-86520-00-1.

Lewis, C. 2006. South Africa : the internet wars. In Wilson, E., Wong, K. (eds.). Negotiating the net in Africa : the politics of internet diffusion. Boulder : Lynne Rienner, 2006, s. 45-48.

Lin, Yuwei. 2005. Free software for free women in digital future. Lola press : International feminist magazine. Spring 2005, s. 16-19. ISSN: 0797-8235.

Lupáč, Petr; Sládek, Jan. (2008). Deepening of the digital divide in the Czech republic. Journal of psychological research on cyberspace [online].1/2008 [cit 2008-08-08]. Dostupný z WWW : <<http://www.cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2008060203>>. ISSN: 1802-7962

MECT. 2006. Communication and literacy skills test. Piscataway, N.J. : Research & Education Association, 2006.

Mezřický, Václav. Povaha globalizace, základní problémy, její pozitiva a negativa. In Dlouhá, Jana, Dlouhý, Jiří, Mezřický, Václav (eds.). Globalizace a globální problémy. Praha : Univerzita Karlova, 2006. 312 s. 80-87076-01-X (brož.).

Mottin-Sylla, M. 2005. The gender digital divide : a harsh reality. [s.l.]: ENDA, 2005. 248 s.

Nahuis, Richard; Groot, F de. 2003. Knowledge, inequality, and growth in the new economy. Northampton (MA) : Edward Elgar publishing, 2003. ISBN 1-843-76323-0.

National Broadband Task force. 2001. The new national dream : networking the nation for broadband access. Ottawa : Industry Canada, 2001. 103 s. ISBN 0-662-30655-4.

Norris, Pippa. 2001. Digital divide : civic engagement, information poverty, and the internet. Cambridge (Mass) : University press, 2001. 303 s. ISBN 978-0-521-80751-7.

Norris, Pippa. 2004. Digital divide. In Webster, Frank. Information society reader. London : Routledge, 2004, s. 280.

NTIA. 1995. Falling through the net. Washington (D.C.) : U.S. Department of commerce; National telecommunications and information administration, 1995. 99 s.

NTIA. 1999. Defining the digital divide : a report on the telecommunications and information technology gap in America. Washington (D.C.) : U.S. Department of commerce; National telecommunications and information administration, 1999. 108 s.

NTIA. 2000. Towards digital inclusion. Washington (D.C.) : U.S. Department of commerce; National telecommunications and information administration, 2000. 54 s.

NTIA. 2002. A nation online: how americans are expanding their use of the internet. Washington (D.C.) : U.S. Department of commerce; National telecommunications and information administration, 2002. 103 s.

OTSI (Observatorio de las Telecomunicaciones y de la Sociedad de la Información). 2006. Magnitudes sociodemográficas de Internet [online]. [cit. 2008-06-06]. Dostupný z WWW : <observatorio.red.es>.

Plesková, Kateřina. 2005a. Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů : pracovní sešit. 2. dopl. vyd. Brno : Nesehnutí, 2005. 48 s. ISBN 80-903228-7-5.

Plesková, Kateřina. 2005b. Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů : pracovní sešit. 2. dopl. vyd. Brno : Nesehnutí, 2005. 48 s. ISBN 80-903228-7-5.

RSA. 1996. Constitution of the republic of South Africa [online]. 1996, 12, no 78/25 [cit. 2008-08-07]. Dostupné z WWW : <www.info.gov.za>.

RSA. 2005. Convergence bill [online]. 2005, 476 no 24308 [cit. 2008-08-07]. Dostupné z WWW : <www.info.gov.za>.

Shivdas, Meena. 2001a. I on the mouse: ICTs for women's advocacies and networking in Asia and the Pacific. s.l. : Asian women's resource exchange, 2001. 275 s.

Shivdas, Meena. 2001b. I on the mouse: ICTs for women's advocacies and networking in Asia and the Pacific. s.l. : Asian women's resource exchange, 2001. 275 s.

Shivdas, Meena. 2001c. I on the mouse: ICTs for women's advocacies and networking in Asia and the Pacific. s.l. : Asian women's resource exchange, 2001. 275 s.

Shivdas, Meena. 2001d. I on the mouse: ICTs for women's advocacies and networking in Asia and the Pacific. s.l. : Asian women's resource exchange, 2001. 275 s.

Shivdas, Meena. 2005. Alternative assessment of women and media based on NGO reviews of section J : Beijing platform for action. New York : WomenAction 2000; Commission on the status of women, 2005. 25 s.

Sokačová, Linda, 2007. JaknaIT.cz : celoživotní vzdělávání rodičů na mateřské a rodičovské dovolené. In Gender Studies o.p.s.; Sít' mateřských center. Informační technologie prostor pro ženy. Praha : Gender Studies, o.p.s.; Sít' mateřských center, 2007. 84 s. ISBN 978-80-86520-00-1.

Sokačová, Linda. Informační technologie prostor pro ženy. Praha: Sít' mateřských center, Gender Studies, o.p.s., 2007, s. 47-48.

Stat SA. 2006. Mid-year population estimates. South Africa 2006 [online]. [cit. 2008-06-05]. Dostupné z WWW : <www.statsa.gov.zy/census01.asp>.

Steinour, D.. 2001. Canada's policies and programs to reduce the digital divide. In Development Cooperation Steering Group Request for Information [online]. [cit. 2008-08-13]. Dostupné z WWW : <http://www.apii.or.kr/apecdata/telwg/23tel/dcsg/dcsg_03.html>.

SÝKORA, Luděk . 2002. Globalizace a její společenské a geografické důsledky. 2002, [cit. 2008-03-13],. Dostupný z :<WWW: <http://www.kap.zcu.cz/opory/studijni_texty/kniha_stat_prostor/kap-Sykora.doc>.

Telefónica. 2005. La sociedad de la información [online]. [cit. 2008-07-14]. Dostupný z WWW : <www.telefonica.es>.

Thierer, Adam. 2000. The delicate balance : federalism, interstate commerce, and economic freedom in the technological age. Washington (D.C.) : The Heritage foundation, 2000. 249 s. ISBN 0-891-95074-5.

Uhde, Zuzana. 2007. Feministický diskurs v multikulturní Evropě. Gender, rovné příležitosti, výzkum [online]. Ročník 8, č. 2 [cit. 2008-07-14]. Dostupný z WWW : <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2007010708>>. ISSN 1213-0028.

UNDP. 1999. Human development report 1999. New York : Oxford university press.

UNIFEM. 2000. Statagic ICT. Washington : UNIFEM, 2001. 300 s.

United Nations Development Programme (UNDP). 2001. Human development report 2001 : making new technologies work for human development New York: UNDP ; Oxford University press, 2001, 248 s.

Weber, Max. 1968. Economy and society : outline of interpretative sociology. New York : Badminster, 1968. 1469 s.

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet počítačů v ženských neziskových organizacích	77
---	----

Seznam grafů

Graf č. 1 Penetrace internetu v České republice podle pohlaví.....	87
Graf č. 2 Penetrace internetu v České republice podle věku respondenta.....	87
Graf č. 3 Penetrace internetu v České republice podle vzdělání.....	88
Graf č. 4 Penetrace internetu v České republice podle příjmu domácností.....	89

Seznam zkratek

APC	Association for Progressive Communications
ASEAN	Action for Science and Technology
CADA	Coalition of Aid and Development Agencies
CASDIN	Central Asian Sustainable Development Information Network
CASDIN	Central Asian Sustainable Development Information Network
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
ESEA	Elementary and Secondary Education Act U.S. Department of Education
EU	European Union
FOSS	Asociace Free Open Source Software
GID	Gender in development, program OSN
ICT	Information and Communication Technologies
IGC	International Grains Council
INDEC	Instituto Nacional de Estadística y Censos. - Argentina
IPR	Intellectual Property Rights
IREX	International Research & Exchanges Board
IT	Informační technologie
KICTANet	Kenya ICT Action Network
MOSTEC	Ministry of Education, Culture and Science of Mongolia
NEWW	Network of East-West Women
NGO	non-governmental organization
NGOC	Non Government Organization Center

NTIA	National Telecommunications and Information Administration
OSN	Organizace spojených národů
OTSI	Observatorio de las Telecomunicaciones y de la Sociedad de la Información
OWL	Open Women Line
PERDCA	Project of Economic Reform and Development in Central Asia
UNDP	United Nation Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
WINAP	Women's Information Network for Asia and the Pacific, program
WoN	Women on Net
WTO	World Trade Organization

